

Verksamheten i Internationella valutafonden, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna under 2003/04

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas regeringens skrivelse 2004/05:54 Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden (IMF), Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna under 2003/04, samt de motioner som har väckts med anledning av skrivelsen och några motioner från den allmänna motionstiden 2004.

Utskottet behandlar en rad frågor bl.a. angående institutionernas arbetsformer, beslutsfattande, millenniemålen, miljöaspekter kring lånevillkor, skuldavskrivningar m.m.

Finansutskottet har lämnat ett yttrande i ärendet.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna samt att motionerna avstyrks.

I ärendet finns 7 reservationer och 3 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Bakgrund.....	6
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	6
Skrivelsen.....	8
Internationella valutafonden.....	8
Världsbanken.....	8
Utskottet.....	9
Skrivelsens utformning, institutionernas arbetsformer m.m.....	9
Motioner.....	9
Utskottets överväganden.....	10
De nationella parlamentens inflytande och delaktighet i de internationella finansiella institutionernas arbete.....	12
Motioner.....	12
Utskottets överväganden.....	13
Millenniemaålen.....	14
Motioner.....	14
Utskottets överväganden.....	14
Lånevillkor, skuldavskrivningar.....	16
Motioner.....	16
Utskottets överväganden.....	16
Miljöhänsyn, Kyotoprotokollet, ekologisk skuld m.m.....	18
Motioner.....	18
Utskottets överväganden.....	19
Global skatt på valutamarknaderna, s.k. Tobinskatt.....	20
Motioner.....	20
Utskottets överväganden.....	20
Skrivelsen.....	21
Reservationer.....	22
1. Skrivelsens utformning, punkt 1 (v, c, mp).....	22
2. Institutionernas arbetsformer, punkt 2 (v, c, mp).....	23
3. De nationella parlamentens inflytande och delaktighet i de internationella finansiella institutionernas arbete, punkt 3 (v, c, mp).....	23
4. Millenniemaålen, punkt 4 (v, c, mp).....	24
5. Lånevillkor, skuldavskrivningar, punkt 5 (v, c, mp).....	25
6. Miljöhänsyn, Kyotoprotokollet, ekologisk skuld m.m., punkt 6 (v, c, mp).....	25
7. Global skatt på valutamarknaderna, s.k. Tobinskatt, punkt 7 (v, mp).....	27
Särskilda yttranden.....	28
1. De nationella parlamentens inflytande och delaktighet i de internationella finansiella institutionernas arbete, punkt 3 (fp).....	28
2. Lånevillkor, skuldavskrivningar, punkt 5 (m).....	28
3. Lånevillkor, skuldavskrivningar, punkt 5 (fp).....	29
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	30

Skrivelsen.....	30
Följdmotioner.....	30
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004.....	33
<i>Bilaga 2</i>	
Finansutskottets yttrande 2004/05:2y.....	35

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Skrivelsens utformning**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Fi4 yrkande 1, 2004/05:Fi6 yrkande 9 och 2004/05:Fi7 yrkande 1.

Reservation 1 (v, c, mp)

2. **Institutionernas arbetsformer**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Fi4 yrkandena 2 och 3, 2004/05:Fi7 yrkandena 5–7 och 2004/05:U279 yrkandena 3–5.

Reservation 2 (v, c, mp)

3. **De nationella parlamentens inflytande och delaktighet i de internationella finansiella institutionernas arbete**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Fi4 yrkande 4, 2004/05:Fi5 i denna del, 2004/05:Fi6 yrkandena 2 och 6–8, 2004/05:Fi7 yrkande 3 och 2004/05:U279 yrkandena 1 och 2.

Reservation 3 (v, c, mp)

4. **Millenni målen**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Fi4 yrkandena 5 och 6 samt 2004/05:Fi7 yrkande 4.

Reservation 4 (v, c, mp)

5. **Lånevillkor, skuldavskrivningar**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Fi4 yrkandena 7 och 8, 2004/05:Fi5 i denna del, 2004/05:Fi6 yrkandena 3 och 4 samt 2004/05:Fi7 yrkande 8.

Reservation 5 (v, c, mp)

6. **Miljöhänsyn, Kyotoprotokollet, ekologisk skuld m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Fi4 yrkandena 9–13, 2004/05:Fi6 yrkandena 1 och 5 samt 2004/05:Fi7 yrkande 2.

Reservation 6 (v, c, mp)

7. **Global skatt på valutamarknaderna, s.k. Tobinskatt**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Fi220 yrkandena 1–4 och 2004/05:Fi230 yrkandena 1 och 2.

Reservation 7 (v, mp)

8. **Skrivelsen**

Riksdagen lägger skrivelse 2004/05:54 till handlingarna.

Stockholm den 12 april 2005

På utrikesutskottets vägnar

Urban Ahlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Urban Ahlin (s), Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Berndt Ekholm (s), Cecilia Wigström (fp), Carina Hägg (s), Birgitta Ahlqvist (s), Alice Åström (v), Kent Härstedt (s), Göran Lindblad (m), Kaj Nordquist (s), Birgitta Ohlsson (fp), Agne Hansson (c), Kenneth G Forslund (s), Ewa Björling (m), Veronica Palm (s), Rosita Runegrund (kd) och Yvonne Ruwaida (mp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I skrivelse 2004/05:54 Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna under 2003/04 redogör regeringen för verksamheten inom de internationella finansiella institutionerna Internationella valutafonden, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna under 2003/04.

Inom ramen för sin beredning av ärendet har utskottet inhämtat finansutskottets yttrande (2004/05:FiU2y).

En föredragning har ägt rum inför finans- och utrikesutskotten av finansminister Pär Nuder och biståndsminister Carin Jämtin.

Bakgrund

Riksdagen har beslutat (bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112) att regeringen, med regelbundna intervall, i en särskild skrivelse skall redovisa hur arbetet inom Internationella valutafonden (IMF), Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna har bedrivits samt regeringens prioriteringar i arbetet med dessa institutioner.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogörs för verksamheten inom Internationella valutafonden, Världsbanken samt de regionala utvecklingsbankerna under verksamhetsåret 2003/04. Tyngdpunkten läggs vid de ställningstaganden regeringen har gjort i de policyfrågor som präglat såväl styrelsearbetet som institutionernas verksamhet.

Inledningsvis beskrivs de internationella finansiella institutionernas roll i det multilaterala samarbetet för en rättvis och hållbar global utveckling samt för ekonomisk och finansiell stabilitet.

Därefter redovisas arbetet med en rad centrala policyfrågor och processer som är gemensamma för flera av de berörda institutionerna, bl.a. när det gäller behovet av resurser för att uppnå millennieutvecklingsmålen, effektivisering av utvecklingsarbetet, utvecklingsländernas inflytande i institutionerna, frågor om skuldavskrivning och bedömning av hållbarhet i utvecklingsländernas skuldbördor, främjande av internationell handel samt integrering av miljö- och jämställdhetshänsyn samt god samhällsstyrning i institutionernas verksamhet.

Skrivelsen innehåller även en redogörelse för de mest framträdande frågorna som behandlats i respektive institution under det gångna verksamhetsåret, t.ex. internationell finansiell stabilitet, påfyllnadsförhandlingar, investeringsklimat och utbildning.

Avslutningsvis redogörs för den förväntade inriktningen av institutionernas verksamhet under de närmaste åren.

Skrivelsen

Internationella valutafonden

Internationella valutafonden (IMF) har som mål att främja handel och tillväxt genom att verka för internationellt monetärt samarbete och finansiell stabilitet. Verksamheten omfattar både industriländer och utvecklingsländer. En central del i IMF:s arbete är åtgärder för att förebygga finansiella kriser, bl.a. genom rådgivning till länder om makroekonomisk politik och finansiella reformer. IMF har också en viktig roll i arbetet med att hantera finansiella kriser när sådana inträffar och fonden bistår då med rådgivning och finansiellt stöd för reformprogram som syftar till att lägga grunden för en hållbar framtida tillväxt.

Förutom de beslutande guvernörs- och exekutivstyrelserna har IMF ett policyskapande organ, Internationella monetära och finansiella kommittén (IMFC). IMFC träffas två gånger per år och består av finansministrar eller centralbankschefer från de länder som är representerade i exekutivstyrelsen. De nordiska och baltiska länderna har en gemensam representant i IMF:s exekutivstyrelse, och därför utarbetas gemensamma nordisk-baltiska ståndpunkter inför diskussioner i denna. En mer begränsad, informell, samordning sker även bland EU-länderna.

I maj 2004 valde IMF:s exekutivstyrelse Rodrigo de Rato y Figaredo från Spanien till ny chef för IMF, efter konsultationer med samtliga IMF:s medlemsländer och efter att andra kandidater hade övervägts. Sverige gav sitt stöd åt utnämningen av de Rato.

Världsbanken

Världsbankens övergripande syfte är att hjälpa utvecklingsländer att bekämpa fattigdom. Organisationen har i dagsläget 184 medlemmar och omfattar fem institutioner: Internationella återuppbyggnads- och utvecklingsbanken (IBRD) ger lån och utvecklingsstöd till medelinkomstländer och kreditvärdiga låginkomstländer; Internationella utvecklingsfonden (IDA) erbjuder förmånliga lån och till viss del även gåvor till de fattigaste utvecklingsländerna; Internationella finansieringsbolaget (IFC) finansierar projekt inom den privata sektorn; Multilaterala investeringsgarantiorganet (MIGA) utfärdar garantier för politiska risker vid privata investeringar i utvecklingsländer; Internationella centret för lösning av investeringstvister (ICSID) medverkar till lösning av tvister mellan utländska investerare och mottagarregeringar.

Sverige ingår i en nordisk-baltisk valkrets som representeras av en gemensam direktör i exekutivstyrelsen, inom vilken gemensamma ståndpunkter utarbetas. Utöver guvernörs- och exekutivdirektörsstyrelserna formas även

bankens verksamhet av utvecklingskommittén (DC) som sammanträder två gånger per år. Denna kommitté är gemensam för Världsbanken och IMF och dess mandat är att diskutera och fatta beslut om aktuella frågor på utvecklingsagendan. Kommittén består av en representant för varje valkrets i styrelsen. Genom sitt stora inflytande på verksamheten har DC-mötet kommit att bli ett av de viktigaste forumen för utvecklingsfrågor.

Utskottet

Skrivelsens utformning, institutionernas arbetsformer m.m.

Motioner

I partimotion 2004/05:Fi4 (v) yrkande 1 anför Vänsterpartiet att utformningen av skrivelsen bör förbättras så att det tydligare framgår vilken åsikt Sverige verkat för och även hur väl Sverige nått resultat utifrån uppsatta mål i Sveriges politik för global utveckling.

Motionärerna bakom kommittémotion 2004/05:Fi7 (c) yrkande 1 anser att det i kommande skrivelser tydligare bör framgå vad Sverige gjort, med vilka argument, i vilka forum och vid vilken tidpunkt. Vidare anför motionärerna att det bör framgå hur rättighets- och fattigdomsperspektivet fått konkret genomslag i den svenska politiken gentemot IMF och Världsbanken.

Motionären bakom den enskilda motionen 2004/05:Fi6 (mp) yrkande 9 anser att skrivelsens utformning under kommande år bör präglas av större konkretion, fokusering och tematisering på samlade effekter. Skrivelsen bör därför ha en tematisk bearbetning samt en redovisning i matrisform över gjorda ställningstaganden i relevanta frågor.

Vänsterpartiet menar i partimotion 2004/05:Fi4 (v) yrkande 2 att Sverige bör verka för en revidering av röstberäkningen i IMF och Världsbanken, vilket innebär att man inte bara tar hänsyn till ekonomisk storlek, utan även andra principer såsom befolkningsstorlek.

Vänsterpartiet menar vidare i partimotion 2004/05:U279 (v) yrkande 3 att Sverige bör agera för att utvecklingsländernas inflytande inte bara ökar i röststyrka utan även vad gäller antalet representanter i IMF:s och Världsbankens styrelser. I samma motion (yrkande 4) anføres att regeringen bör undersöka hur man kan öka insynen i och redovisningen av hur den nordisk-baltiska representanten i IMF och Världsbanken agerar och vilka resultat man uppnått utifrån den förda politiska linjen. Avslutningsvis anser motionärerna (yrkande 5) att regeringen bör förbättra dialog och förståelse mellan olika parter genom anordnande av offentliga möten, där regeringen har chans att redovisa och tydliggöra sin tänkta politiska linje inför årsmötena i IMF och Världsbanken.

Centerpartiet anför i kommittémotion 2004/05:Fi7 (c) *yrkande 5* att Sverige bör redovisa en övergripande strategi för hur utvecklingsländernas befolkningar och regeringar skall få ett ökat inflytande över institutionernas beslutsfattande. Vidare anføres i *yrkande 6* att Sverige bör verka för att få en bättre balans i fråga om representation och röstfördelning i styrelserna. Motionärerna menar också i *yrkande 7* att Sverige bör ta initiativ till en demokratisk och transparent process för utnämning och tillsättning av chefspositioner inom Världsbanken och IMF. Vänsterpartiet anser i partimotion 2004/05:Fi4 (v) *yrkande 3* att Sverige i Världsbanken bör verka för att valet av ordförande bör föregås av en öppen nomineringsprocess och att val av lämplig person utgår från kompetens och ej landtillhörighet.

Utskottets överväganden

Utskottet noterar, liksom regeringen, att de fattigas perspektiv skall vara centralt inom utvecklingssamarbetet. Detta utgör grundtanken i Sveriges politik för global utveckling, och utskottet välkomnar därför att frågan om stärkt inflytande för utvecklingsländerna i de internationella finansiella institutionerna är en prioriterad fråga för den svenska regeringen.

Med anledning av några av de motionsvis framförda synpunkterna angående skrivelsens utformning får utskottet konstatera att riksdagen har begärt föreliggande skrivelse inom ramen för sitt arbete med framtagande av en politik för global utveckling (PGU). Den får därför ses i perspektiv av en mera omfattande redovisning. Vissa av de element som motionärerna lyfter fram omfattas också av regeringens redovisning inom ramen för mål- och resultatstyrningen i budgetprocessen.

Finansutskottet konstaterar i sitt yttrande att skrivelsen delvis är svåräst och att det inte alltid framgår vilka ståndpunkter regeringen tagit i enskilda frågeställningar:

Enligt utskottets mening måste man emellertid komma ihåg att skrivelsen är den första inom detta ämnesområde och att det normalt tar ett tag innan en rapportering finner sin form. Utskottet utgår därför ifrån att regeringen till nästa skrivelse ser över strukturen på informationen och tydligare klargör vilka de svenska ställningstagandena varit i olika frågor.

Utrikesutskottet delar i dessa avseenden finansutskottets uppfattning.

Utskottet noterar med tillfredsställelse det initiativ avseende skapandet av en fond som syftar till att stärka de afrikanska valkretskontorens analyskapacitet vid IMF och Världsbanken, som togs av Sverige tillsammans med Storbritannien, Frankrike, Nederländerna och Norge under våren 2004.

Utskottet noterar dock att det alltså inte har nåtts någon djupare enighet kring frågan hur utvecklingsländernas formella inflytande i de finansiella institutionernas styrelse kan ökas.

Ett enskilt lands röstandel i IMF:s och Världsbankens styrelser bestäms dels av landets kapitalandel (kvot), dels av ett antal basröster. Varje land tilldelas 250 basröster. I takt med att kapitalandelen successivt har ökat, har andelen basröster av den totala röststyrkan minskat (i IMF från 11,3 % till

2,1 % och i Världsbanken från 10,9 % till 2,8 %). I Världsbanken har USA har den största röststyrkan med 16,41 % av rösterna, följt av Japan (7,87 %), Tyskland (4,49 %), Storbritannien (4,31 %) och Frankrike (4,31 %). Också i IMF har USA störst röstandel (17,08 %) följt av Japan (6,13 %).

Finansutskottet anför i sitt yttrande följande:

Utskottet delar regeringens ståndpunkt i skrivelsen att frågan om utvecklingsländernas inflytande i t.ex. IMF och Världsbanken har en hög prioritet. Utskottet är också överens med regeringen om att ett första naturligt steg för att utöka utvecklingsländernas formella inflytande vore att höja de s.k. basrösternas andel av den totala röststyrkan i institutionerna. Utskottet vill, i likhet med regeringen, betona att inflytande även handlar om ländernas möjligheter att effektivt delta i institutionernas beslutsprocesser. På detta område har Sverige under de senaste åren tagit ett flertal initiativ, och enligt utskottets mening är det viktigt att arbetet med att stärka utvecklingsländernas analyskapaciteter i institutionerna fortsätter.

Utrikesutskottet delar såväl finansutskottets som regeringens bedömning att utvecklingsländernas formella inflytande kan stärkas genom att andelen basröster höjs till dess ursprungliga nivå på ca 11 %.

Liksom regeringen vill dock utskottet betona att det formella inflytandet vid beslutsfattande i styrelserna inte nödvändigtvis är helt avgörande för utvecklingsländernas förmåga till delaktighet i de internationella institutionernas verksamhet. Lika viktigt är att ha kapacitet att kunna delta aktivt i styrelsearbetet och att kunna förhandla om sina land- och låneprogram med institutionerna så att landets egna prioriteringar beaktas. Kapacitetsuppbyggnad i fattiga länder är härvidlag av central betydelse.

Vad avser öppenhet och demokrati vid tillsättningen av chefspositioner inom IMF och Världsbanken noterar utskottet att IMF:s och Världsbankens löpande ärenden handhas av 24 exekutivdirektörer. De fem största innehavarna av röstandelar, dvs. Frankrike, Tyskland, Japan, Storbritannien och USA, tillsätter var sina exekutivdirektörer, medan resterande medlemmar av banken representeras av inalles 19 exekutivdirektörer vilka väljs av medlemsländer eller valkretsar bestående av ett antal länder. Sverige ingår i en valkrets tillsammans med Danmark, Estland, Finland, Island, Lettland, Litauen och Norge. Röstningstillfällena äger rum vartannat år.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionerna 2004/05:Fi4 (v) yrkandena 1–3, 2004/05:Fi6 (mp) yrkande 9, 2004/05:Fi7 (c) yrkandena 1 och 5–7 samt 2004/05:U279 (v) yrkandena 3–5.

De nationella parlamentens inflytande och delaktighet i de internationella finansiella institutionernas arbete

Motioner

Motionärerna bakom partimotion 2004/05:Fi4 (v) yrkande 4 anser att regeringen bör utforma en svensk skriftlig position i frågan om konditionaliteten i IMF och Världsbanken som tydligt tar ställning mot detaljerade policyvillkor som inte bygger på nationella fattigdomsstrategier och full parlamentarisk insyn.

I partimotion 2004/05:U279 (v) yrkande 1 anför Vänsterpartiet att Sverige i internationella sammanhang bör verka för att hindra IMF och Världsbanken från att försöka påtvinga enskilda länder en viss form av ekonomisk politik. Vidare anför motionärerna (yrkande 2) att Sverige i IMF och Världsbanken bör agera för en revidering av konditionaliteten så att demokratiskt valda regeringar och parlament ges ett större inflytande över de lånevillkor som ställs.

I den enskilda motionen 2004/05:Fi6 (mp) yrkande 6 anføres att regeringen i det fortsatta arbetet i de internationella finansiella institutionerna bör prioritera en revidering av PRSP-processen så att ett reellt folkligt och parlamentariskt inflytande garanteras och så att PRSP-metodiken inte blir till ett sätt att maskera fortsatt sträng konditionalitet på det finansiella området.

Centerpartiet anför i kommittémotion 2004/05:Fi7 (c) yrkande 3 att regeringen bör utforma en enhetlig skriftlig analys och positioner kring Världsbankens och IMF:s villkorsgivande som utgår från riksdagens rättighets- och fattigdomsperspektiv.

Motionären bakom den enskilda motionen 2004/05:Fi6 (mp) yrkande 7 anser att regeringen bör utöka det parlamentariska inflytandet och påverkansmöjligheten i utformningen av ställningstagande och positioner rörande internationella finansiella institutioner på så sätt att riksdagen kan komma in i processen innan positionerna slagits fast.

I samma motion (yrkande 8) anføres att riksdagsledamöter bör beredas plats i delegationer som deltar på valkretsmötena. Motionären anser vidare (yrkande 2) att regeringen bör presentera förslag för hur detta rutinmässigt kan skapa dialogformer med ideella organisationer och folkrörelser i frågor om hur internationella finansiella institutioners verksamhet och policy utformas.

I den enskilda motionen 2004/05:Fi5 (delvis) (s) anför motionären att Sverige bör bidra till att formulera en övergripande och mer ambitiös strategi för att åtgärda den skeva representationen i finansieringsinstitutionerna samt verka för att öka delaktigheten i tillsättningen av chefer i de internationella finansieringsinstitutionerna.

Utskottets överväganden

Utskottet vill inledningsvis erinra om att IMF och Världsbanken, sedan 1999, baserar sitt stöd till fattigdomsbekämpning och skuldavskrivningar på mottagarländernas politik. Enligt institutionernas riktlinjer skall politiken utarbetas av ländernas regeringar i samråd med nationella parlament och det civila samhället och formuleras i en nationell handlingsplan för fattigdomsminskning – Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP).

Utskottet välkomnar att Sverige särskilt har betonat behovet av att stärka utvecklingsländernas inflytande över och ansvar för PRSP-processen. Sverige har också, noterar utskottet, understrukt vikten av parlamentens deltagande vid utarbetandet av ländernas fattigdomsstrategier. Därtill har Sverige anfört att handlingsplanerna, för att fungera som effektiva styrdokument, bör ha en mer strategisk inriktning, med tydligt fastställda prioriteringar och starkare kopplingar till landets beslutsprocesser samt nationella budgetar.

Utskottet konstaterar att regeringens prioriteringar i de internationella finansiella institutionernas löpande arbete baseras på den politik för global utveckling som har lagts fast av riksdagen (bet. 2003/04:UU3). En central tanke i denna politik är att den skall präglas dels av ett rättighetsperspektiv, dels av de fattigas perspektiv. Detta innebär att människors rättigheter skall utgöra grund för de åtgärder som vidtas för en rättvis och hållbar utveckling. Demokrati, jämställdhet och barnets rättigheter lyfts särskilt fram. Vidare skall politiken präglas av fattiga människors behov, intressen och förutsättningar. Genomslaget av de svenska synpunkterna i dessa avseenden bör framgå av kommande skrivelser.

Utskottet välkomnar att regeringen, genom föreliggande skrivelse, liksom genom återkommande föredragningar, senast den 5 april 2005 av statsråden Pär Nuder och Carin Jämtin inför IMF:s och Världsbankens vårmöte den 23–25 april 2005, underrättar riksdagen om verksamheten i de internationella finansiella institutionerna och regeringens prioriteringar i dess arbete med dem. Riksdagen får härigenom möjlighet att delge sina synpunkter och, i förlängningen, utöva påverkan.

Finansutskottet konstaterar i sitt yttrande att informationen från regeringen på området väsentligt har förbättrats under det senaste året. Utskottet konstaterar vidare att det nya systemet för delgivning av information angående de internationella finansiella institutionernas verksamhet ”bör få verka en tid innan ställning tas till hur informationen och riksdagens inflytande ytterligare kan förbättras”.

Utrikesutskottet delar denna uppfattning. Arbetet med att ytterligare förstärka de nationella parlamentens delaktighet och insyn i de internationella finansiella institutionernas verksamhet är viktig och bör fortgå. Utskottet anser att öppenhet och insyn i de finansiella institutionernas prioriteringar, planer och program bidrar till en effektivare allokering av resurser och bistånd, till att miljöhänsyn säkerställs samt att institutionernas roll och

verksamhet får legitimitet i den allmänna opinionens ögon. Det är således till gagn för såväl de internationella institutionerna och deras projekt som de stater som på olika sätt är delaktiga i institutionernas verksamhet.

Deltagande i de parlamentariska nätverk som finns på området är av betydelse. Utskottet anser dock att ledamöter därutöver bör beredas plats i de delegationer som deltar på valkretsmötena.

Med det ovan anförda anser utskottet att de motionsvis framförda synpunkterna är tillgodosedda varför motionerna *2004/05:Fi4 (v) yrkande 4*, *2004/05:Fi5 (delvis) (s)*, *2004/05:Fi6 (mp) yrkandena 2, 7 och 8*, *2004/05:Fi7 (c) yrkande 3 samt 2004/05:U279 (v) yrkandena 1 och 2*.

Millenniemaålen

Motioner

Vänsterpartiet anför i partimotion *2004/05:Fi4 (v) yrkande 5* att Sverige bör verka för att IMF och Världsbanken öppet debatterar kring makroekonomiska alternativ i syfte att nå millenniemaålen.

Vänsterpartiet anför vidare (*yrkande 6*) att Sverige bör agera för att inriktningen av fattigdomsbekämpningen inom IMF och Världsbanken tar hänsyn till vikten av en rättvis fördelningspolitik och att institutionernas verksamhet utvärderas i förhållande till millenniemaålen.

Centerpartiet begär i kommittémotion *2004/05:Fi7 (c) yrkande 4* att regeringen utarbetar strategier för att påverka IMF och Världsbanken så att deras ekonomiska politik är styrd av millenniemaålet och inte motarbetar detta.

Utskottets överväganden

Utskottet vill inledningsvis erinra om att FN:s millenniedeklaration antogs vid det s.k. Millennietoppmötet år 2000. Deklarationen slår fast att global utveckling kräver en helhetssyn, insatser för fred, säkerhet, fattigdomsbekämpning, hälsa, utbildning, miljö, mänskliga rättigheter och demokrati.

Baserat på denna deklARATION har mer konkreta tidsbundna målsättningar, de s.k. millenniutvecklingsmålen, formulerats. Dessa mål, vilka avses vara uppnådda till 2015, skall ses som etappmål på vägen mot målet att helt avskaffa fattigdomen i världen. Målen omfattar områden som ökad utbildning, bekämpning av fattigdom och hunger, barnadödlighet, mödradödlighet, miljöförstöring, hiv/aids, malaria och andra sjukdomar samt könsdiskriminering.

Millenniemaålen slår vidare fast att biståndet till utvecklingsländerna skall utökas och effektiviseras, handelshinder skall minskas och de fattiga ländernas skuldbördor skall reduceras. Huvudansvaret för att uppnå millenniemaålen på det nationella planet åvilar dock det land som erhåller bistånd. Det

mottagande landet skall underlätta målens uppfyllande genom att bl.a. skapa gynnsamma förutsättningar för demokratisk utveckling, föra en sund ekonomisk politik och bekämpa korruption.

Det är utskottets mening att globaliseringen, främst manifesterad av ökad rörlighet för varor och tjänster genom minskade eller avskaffade handels hinder, har bidragit till stora framsteg i arbetet med att begränsa fattigdomen i världen och uppnå millenniemålen. Vägen till avskaffandet av massfattigdomen är dock alltför lång, och utskottet konstaterar att millennieutvecklingsmålen, med nuvarande utvecklingstakt, inte kommer att kunna uppnås till år 2015. Världsbanken uppskattar att det skulle behövas ytterligare ca 50 miljarder US-dollar årligen, något som motsvarar en fördubbling av nuvarande biståndsnivåer, för att uppfylla målen.

Det är därför angeläget, anser utskottet, att biståndet ökas betydligt, framför allt från länder som ligger under FN:s rekommenderade nivå om 0,7 % av bruttonationalinkomsten. Sverige tillhör, noterar utskottet, en liten grupp länder som sedan länge lever upp till FN:s rekommendation att avsätta minst 0,7 % av bruttonationalinkomsten till internationellt utvecklingssamarbete. De närmaste åren skall det svenska biståndet öka – målet att 1 % av bruttonationalinkomsten skall avsättas till bistånd ligger fast. Under 2004 beräknas biståndet utgöra 0,868 % av bruttonationalinkomsten.

Vad avser eventuella makroekonomiska alternativa handlingsvägar för att uppnå millennieutvecklingsmålen, noterar utskottet att Storbritannien har tagit initiativ till en internationell mekanism för finansiering (IFF), varigenom de globala biståndsvolymererna avses öka från dagens ca 50 miljarder US-dollar per år till det dubbla fram till 2015. Enligt det brittiska förslaget skall denna ökning komma till stånd genom inrättandet av en internationell mekanism, som med garantier om framtida bidrag från biståndsländer som säkerhet lånar upp medel på internationella finansmarknader genom obligationsförsäljningar – resurser som därefter görs tillgängliga för att hjälpa de fattigaste länderna att nå millenniemålen.

Utskottet konstaterar att Världsbanken på årlig basis granskar och identifierar åtgärder som måste vidtas för att nå millennieutvecklingsmålen. Bankens analyser, som bl.a. publiceras i Global Monitoring Report, pekar på betydande framsteg vad gäller effektivisering av biståndet. Detta har i sin tur bidragit till att många länder fått förbättrad kapacitet att tillgodogöra sig stödet. Den av motionärerna efterfrågade utvärderingen av de finansiella institutionernas verksamhet i enlighet med millenniemålen måste således anses vara tillgodosedd.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionerna 2004/05:Fi4 (v) yrkandena 5 och 6 samt 2004/05:Fi7 (c) yrkande 4.

Lånevillkor, skuldavskrivningar

Motioner

Centerpartiet anför i kommittémotion *2004/05:Fi7 (c) yrkande 8* att Sveriges regering bör verka för en mer långsiktig lösning för de mest skuldtyngda ländernas situation. Principerna vad gäller beräkning om vad som är en hållbar skuld bör utgå från millenniemålen. Nya mekanismer för skuldsanering som inte bara kontrolleras av institutionerna bör skapas på internationell nivå.

I den enskilda motionen *2004/05:Fi5 (delvis) (s)* anför motionären att takten och omfattningen kring avskrivning av de fattigaste ländernas skulder måste öka. Sverige bör vidare, menar motionärerna, verka för att nationellt ägda fattigdomsstrategier, som definieras av mottagarländerna med full parlamentarisk insyn, skall ligga till grund för de internationella finansieringsinstitutens låneinstrument.

Motionären bakom den enskilda motionen *2004/05:Fi6 (mp) yrkande 4* menar att regeringen i det fortsatta arbetet i internationella finansiella institutioner bör prioritera metoder för effektiv skuldavskrivning och verka för en radikal omkonstruktion av skuldavskrivningskonceptet.

Vänsterpartiet anför i partimotion *2004/05:Fi4 (v) yrkande 8* att Sverige bör ta initiativ till att det genomförs en studie inom ramen för IMF och Världsbanken som syftar till att undersöka hur man kan hitta en rättvisare lösning på återbetalningar som kan härledas till s.k. illegitima skulder.

I partimotion *2004/05:Fi4 (v) yrkande 7* anför Vänsterpartiet att Sverige i internationella sammanhang bör stödja initiativ som diskuterar andra alternativa finansieringskällor, som t.ex. försäljning eller uppvärdering av IMF:s guldreserv, när det gäller att hitta sätt att finansiera multilaterala skulder till de fattiga och skuldtyngda länderna.

Motionären bakom den enskilda motionen *2004/05:Fi6 (mp) yrkande 3* menar att Sverige inte har någon uttalad position i frågan om illegitima skulder, men bör stödja ett initiativ likt det norska.

Utskottets överväganden

Utskottet vill inledningsvis understryka att det delar regeringens bedömning att en minskad skuldsättning skapar förutsättningar att frigöra resurser i utvecklingsländerna som kan användas för satsningar som kommer fattiga människor till godo. Takten och omfattningen kring avskrivning av de fattigaste ländernas skulder bör således, menar utskottet, öka.

Utskottet välkomnar det s.k. HIPC-initiativet (Heavily Indebted Poor Countries), vilket lanserades av IMF och Världsbanken år 1996 och som syftar till att, med hjälp av bilaterala och multilaterala skuldavskrivningar, möjliggöra för de fattigaste länderna att återfå en hållbar skuldsituation. Hittills har femton länder erhållit omfattande avskrivningar av sina skulder inom ramen för HIPC-initiativet (det sammanlagda nominella värdet är ca

30 miljarder US-dollar). Utskottet ser med tillfredsställelse på beslutet (2004) att förlänga HIPC-initiativet med två år för att möjliggöra för fler länder med ohållbara skuldnivåer att kvalificera sig för skuldlättnad inom ramen för initiativet.

Utskottet välkomnar vidare att Sverige har varit pådrivande i utformningen av HIPC-initiativet och att vi har tagit vår del av kostnaden. Sverige har också, noterar utskottet, givit sitt stöd till initiativets förlängning och betonat behovet av en hållbar långsiktig finansiering.

Dessutom har Sverige verkat för att förändra den beräkningsmetod som används för beräkning av skuldbördan när länder når slutpunkten inom initiativet. En förändrad metod skulle innebära att bilaterala skuldavskrivningar utöver vad HIPC-initiativet kräver inte längre inkluderas vid beräkningen av behovet av ytterligare avskrivningar. Detta skulle kunna möjliggöra större skuldlättnad för berörda länder.

För närvarande finns det dock inte, konstaterar utskottet, stöd hos en majoritet av ledamöterna i exekutivstyrelserna i IMF och Världsbanken för den föreslagna beräkningsmetoden.

Utskottet noterar vidare att G7-ländernas finansministrar, vid mötet i London den 5–6 februari 2005, uppdrog åt IMF:s chef Rodrigo de Rato att undersöka huruvida en försäljning av en del av IMF:s guldreserv skulle kunna användas för att finansiera skuldavskrivningar för de fattigaste länderna.

Utskottet anser, liksom regeringen, att de eventuella negativa effekter som en sådan försäljning av guld kan få på den globala marknaden, måste utredas noga. Det är angeläget att detta förslag inte genomförs till priset av finansiell instabilitet.

Finansutskottet konstaterar i sitt yttrande att senast utskottet behandlade frågan om IMF:s konditionalitet var i betänkande 2003/04:FiU16 Svensk strategi för ökad global finansiell strategi.

Utskottet kan efter genomgång av skrivelsen konstatera att Sveriges politik på området ligger i linje med vad utskottet och regeringen tidigare anført. Utskottet välkomnar att regeringen i IMF och Världsbanken betonat vikten av att utvecklingsländernas inflytande och ansvar över handlingsplaner och program i samband med skuldavskrivningar och fattigdomsbekämpning förstärks. Vidare välkomnar utskottet att regeringen även i detta sammanhang driver ståndpunkten att handlingsplanerna och programmen måste bli mer resultatorienterade och mer strategiskt anpassade till enskilda länders specifika situation.

Utrikesutskottet delar finansutskottets ställningstagande. Skuldavskrivning kan endast bli ett effektivt medel i kampen mot fattigdomen om det ingår som en del i en utvecklingsstrategi. För att skuldyngda länder skall undvika att åter hamna i ohållbara skuldsituationer krävs en tydlig, rättvis, hållbar och utvecklingsfrämjande inhemsk politik. Skuldavskrivningar bör kombineras med demokratiska och ekonomiska reformer och andra insatser i kampen mot korruption. Det är viktigt att understryka, anser utskottet, att en effektiv utvecklingspolitik endast kan komma till stånd om

ansvaret för dess genomförande delas mellan mottagarlandet och givarländerna. Det måste finnas en vilja och beredskap till förändringar och översyn av politiken i såväl mottagarlandet som i givarlandet.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionerna 2004/05:Fi4 (v) yrkandena 7 och 8, 2004/05:Fi5 (delvis) (s), 2004/05:Fi6 (mp) yrkandena 3 och 4 samt 2004/05:Fi7 (c) yrkande 8.

Miljöhänsyn, Kyotoprotokollet, ekologisk skuld m.m.

Motioner

Vänsterpartiet anför i partimotion 2004/05:Fi4 (v) yrkande 10 att Sverige i IMF och Världsbanken bör agera för att Kyotoprotokollet implementeras och att lån till utvecklingsländerna ligger i linje med klimatmålen.

Vänsterpartiet anför i partimotion 2004/05:Fi4 (v) yrkande 9 att Sverige i Världsbanken bör agera för att banken får en inriktning som uppmärksammar de stora problem som växthuseffekten har för fattiga människor i utvecklingsländerna.

Centerpartiet begär i kommittémotion 2004/05:Fi7 (c) yrkande 2 att regeringen återkommer med konkreta förbättringsförslag till hur integreringen av miljöhänsyn inom organisationerna kan ske såväl snabbare som effektivare.

I den enskilda motionen 2004/05:Fi6 (mp) yrkande 1 efterlyser motionären en utredning av mekanismer för att fastställa ekologisk skuld och i beräkningar ta hänsyn till dessa i relation till finansiella skulder, både för långivar- och låntagarländer.

Motionären menar också (yrkande 5) att regeringen i det fortsatta arbetet i de internationella finansiella institutionerna bör prioritera ett förhållningssätt där långsiktigt hållbar hushållning med de samlade naturresurserna i världen och en energihushållning som begränsar fossila bränslen för att hindra klimatpåverkan blir styrande vid långivning.

Vänsterpartiet kräver i partimotion 2004/05:Fi4 (v) yrkande 11 att Sverige i IMF och Världsbanken agerar för att privatiseringar inom vattensektorn inte skall vara ett krav för att beviljas lån.

Vidare anføres (yrkande 12) att Sverige i internationella institutioner bör dela med sig av erfarenhet och kunnande om att driva vattenverk och vattendistribution i offentlig regi.

Vänsterpartiet anför i partimotion 2004/05:Fi4 (v) yrkande 13 att Sverige bör stödja ett upprop om ett moratorium för finansiering av nya dammar från Världsbanken till dess att World Commission on Dams riktlinjer har antagits.

Utskottets överväganden

Utskottet vill inledningsvis erinra om att miljöaspekten utgör en central beståndsdel i millenniemålen. En väsentlig del av IMF:s verksamhet är att stödja länder i genomförandet av en makroekonomisk politik som syftar till en hållbar tillväxt. IMF:s verksamhet omfattar rådgivning och finansiellt stöd till olika länders reformprogram och innefattar bedömningar av de sociala och miljömässiga konsekvenserna av skilda åtgärdsförslag.

Världsbankens strategi för fattigdomsbekämpning kompletteras av ett flertal sektorsstrategier, däribland strategier avseende skogar, vattenresurser och miljöfrågor. Dessa revideras vart tredje år.

Utskottet konstaterar vidare, vad gäller Kyotoprotokollet och växthuseffekten, att Världsbanken nyligen har aviserat som sin avsikt att försöka bidra till att stärka investeringar i hållbar och ekologiskt gynnsam teknik i utvecklingsländerna. Banken har vidare, i en nyligen publicerad rapport *World Bank: Focus on Sustainability* (2005) åter understrukit miljöhänsynens betydelse i utvecklingsarbetet.

Utskottet delar regeringens bedömning att frågor som miljöhänsyn, jämställdhet och samhällsstyrning bör genomsyra alla de sektorer som de internationella finansiella institutionerna arbetar med. Det är därför viktigt, anser utskottet, att dessa frågor integreras i institutionernas hela verksamhet.

År 2000 tog Världsbanken initiativ till en utvärdering av projekt inom utvinning av fossila bränslen och gruvindustri som erhållit stöd från banken. Utvärderingen, den s.k. *Extractive Industries Review* (EIR), som presenterade sin rapport (*Striking a Better Balance*) i december 2003 intar en generell kritisk attityd till att över huvud taget använda sig av kolkraft och olja i utvecklingsländerna. I rapporten rekommenderas Världsbanken att helt sluta finansiera projekt eller program i olje- och kolsektorerna.

Utskottet noterar att Sverige tillsammans med övriga nordiska länder och de baltiska länderna, i de styrelsediskussioner som hållits om bl.a. denna rapport, har uppmanat banken att ta intryck av rapporten och till styrelsen utförligt redovisa vilka av dess slutsatser som ledningen anser sig vilja och kunna ta fasta på. Utskottet delar dock regeringens bedömning att rapportens slutsats kan ifrågasättas inte bara ur ett utvecklingsekonomiskt perspektiv utan också ur ett rättviseperspektiv. De fattiga länderna har, noterar utskottet, i Världsbankens styrelse, kraftigt protesterat mot dessa rekommendationer som upplevs som starkt begränsande för deras utvecklingsmöjligheter.

Utskottet välkomnar dock att regeringen har drivit att Världsbanken skall öka finansieringen av alternativa energikällor och aktivt diskutera rekommendationerna från EIR i styrelsen.

Utskottet noterar vidare att den oberoende *World Commission on Dams* (WCD), som presenterade sin rapport angående dammprojekt i utvecklingsländer år 2000, lyfter fram problem med processerna för hur dammprojekt beslutas och ifrågasätter delvis de positiva effekterna dammar har medfört.

Utskottet noterar att en del av de rekommendationer som lämnas i WCD-rapporten har tagits i beaktande, inte minst genom att de juridiska systemen i många utvecklingsländer förändrats till det bättre.

Utskottet delar dock även här regeringens bedömning att WCD-rapportens analys inte är helt oproblematiske; rapporten undviker t.ex. att diskutera dammars roll i strävandena att främja ekonomisk tillväxt, bekämpa fattigdom och vattenbrist. Rapporten diskuterar inte heller några realistiska alternativ till dammar. Utskottet noterar att Sverige, trots att det finns vissa analytiska brister i rapporten, har drivit ståndpunkten att denna rapport är en god utgångspunkt för att diskutera frågan om el- och vattenförsörjning samt dammbyggen. Sverige var även pådrivande, konstaterar utskottet, för att Världsbanken skulle lägga fram sina ståndpunkter till WCD-rapporten i institutionens vattenresursstrategi som antogs 2003.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionerna *2004/05:Fi4 (v) yrkandena 9–13, 2004/05:Fi6 (mp) yrkandena 1 och 5 samt 2004/05:Fi7 (c) yrkande 2.*

Global skatt på valutamarknaderna, s.k. Tobinskatt

Motioner

I partimotion *2004/05:Fi220 (v) yrkande 1* begär Vänsterpartiet att Sverige i internationella sammanhang aktivt bör agera för att det införs en transaktionsavgift på valutahandeln, en s.k. Tobinskatt. Vidare anføres (*yrkande 2*) att regeringen och Sida bör ta initiativ till en dialog med folkförelser från syd och nord för att ta fram konkreta förslag på hur de resurser som Tobinskatten genererar skall fördelas. I *yrkande 3* begär motionärerna att Sverige skall agera för att en transaktionsskatt på valuta införs i Sverige och i övriga medlemsstater i EU. Avslutningsvis, i *yrkande 4*, menar motionärerna att Sverige i internationella sammanhang aktivt bör agera för att en låg transaktionsavgift på valutahandeln, en s.k. Tobinskatt, kombineras med en högre avgift när valutakurser rusar i väg uppåt eller nedåt utanför en viss spännvidd.

I den enskilda motionen *2004/05:Fi230 (mp) yrkande 1* anser motionären att regeringen bör utreda möjligheten att finansiera millennieutvecklingsmålen genom att införa en avgift på valutatransaktioner. Vidare anføres (*yrkande 2*) att regeringen bör stödja det beskattningsinitiativ som tagits av presidenterna i Brasilien och Frankrike för att utrota hungern i världen.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar inledningsvis att de senaste årtiondenas kriser har startat en intensiv debatt om finansiell stabilitet. Ett av de mest framträdande av de förslag som har förts fram i debatten rör en global omsättningsskatt

på valutatransaktioner, en s.k. Tobinskatt. Skatten är uppkallad efter det förslag som professorn och nobelpristagaren James Tobin lanserade i början av 1970-talet.

Utskottet har i annat sammanhang (2003/04:UU2y) liksom regeringen (skriv. 2002/03:118) konstaterat att det råder mycket delade uppfattningar om huruvida Tobinskatten skulle vara ett effektivt medel för att motverka finansiella kriser. Vissa har förkastat förslaget medan andra pekar på olösta frågor som förslaget aktualiserar. Stort samförstånd råder emellertid om att en eventuell Tobinskatt kräver en global överenskommelse. Skatten måste vara baserad på ett multilateralt åtagande från alla relevanta länder i det finansiella systemet. Därmed är, menar utskottet, Tobinskattens införande i praktiken en omöjlighet. Denna bedömning delas av finansutskottet.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionerna *2004/05:Fi220 (v) yrkandena 1–4 samt 2004/05:Fi230 (mp) yrkandena 1 och 2.*

Skrivelsen

Skrivelsen har i övriga delar inte föranlett några motioner. Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Skrivelsens utformning, punkt 1 (v, c, mp)

av Alice Åström (v), Agne Hansson (c) och Yvonne Ruwaida (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Fi4 yrkande 1, 2004/05:Fi6 yrkande 9 och 2004/05:Fi7 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att den nu aktuella skrivelsen och föredragningen inför Världsbankens vårmöte i april 2005 av finansminister Pär Nuder och biståndsmister Carin Jämtin innebär en klar förbättring vad gäller det parlamentariska inflytandet och allmänhetens insyn när det gäller svenskt agerande i Världsbanken och IMF. Förbättringar kan dock göras. Av skrivelsen framgår det inte tillräckligt klart hur Sverige har agerat i olika frågor, vilka konkreta initiativ som har tagits och hur Sverige har röstat. Skrivelsen har också brister när det gäller uppföljningen av rättighets- och fattigdomsperspektivet i den av riksdagen beslutade politiken för global utveckling. Enligt riksdagens beslut skall denna politik ta sin utgångspunkt i ett rättighets- och fattigdomsperspektiv. Fattigdomsperspektivet skall utgå från den fattiga människans behov och intressen. I kommande skrivelser bör Sveriges insatser tydligare framgå, vilka argument som har använts från svensk sida, inom vilka forum Sverige har agerat och vid vilken tidpunkt. Hur rättighets- och fattigdomsperspektivet fått konkret genomslag i den svenska politiken gentemot IMF och Världsbanken bör också framgå.

Med det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motionerna 2004/05:Fi4 yrkande 1, 2004/05:Fi6 yrkande 9 och 2004/05:Fi7 yrkande 1.

2. Institutionernas arbetsformer, punkt 2 (v, c, mp)

av Alice Åström (v), Agne Hansson (c) och Yvonne Ruwaida (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Fi4 yrkandena 2 och 3, 2004/05:Fi7 yrkandena 5–7 och 2004/05:U279 yrkandena 3–5.

Ställningstagande

Trots att Sverige säger sig vilja främja utvecklingsländerna i de internationella finansiella institutionerna är det oklart med vilka strategier och med vilket innehåll detta avses genomföras. Alltsedan IMF och Världsbanken upprättades har av tradition chefen för IMF kommit från Europa och chefen för Världsbanken från USA. Sverige har givit sitt stöd till denna uppdelning av de högsta chefsposterna. Detta är inte acceptabelt. Rekryteringsbasen för tänkbara chefer måste breddas. Sverige bör verka för att valet av chef i respektive institution föregås av en demokratisk och öppen nomineringsprocess som möjliggör en chefstillsättning baserad på kompetens snarare än på landtillhörighet. Vi anser vidare att en förstärkt analyskapacitet hos de länder som erhåller lån från de internationella finansiella institutionerna inte räcker som åtgärd för att öka deras inflytande. Brukarna, dvs. de fattiga länderna, borde ha ett större inflytande i institutionernas exekutivstyrelser. Sverige bör därför även verka för bättre balans i fråga om representation och röstfördelning i styrelserna. En jämnare fördelning mellan kvinnor och män i styrelserna bör också vara en prioriterad målsättning för Sverige. För att uppnå dessa mål bör Sverige redovisa en övergripande strategi för hur utvecklingsländernas befolkningar och regeringar skall få ett ökat inflytande över institutionernas beslutsfattande.

Med det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motionerna 2004/05:Fi4 yrkandena 2 och 3, 2004/05:Fi7 yrkandena 5–7 och 2004/05:U279 yrkandena 3–5.

3. De nationella parlamentens inflytande och delaktighet i de internationella finansiella institutionernas arbete, punkt 3 (v, c, mp)

av Alice Åström (v), Agne Hansson (c) och Yvonne Ruwaida (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Fi4 yrkande 4, 2004/05:Fi6 yrkandena 2 och 6–8, 2004/05:Fi7 yrkande 3 och 2004/05:U279 yrkandena 1 och 2 samt avslår motion 2004/05:Fi5 i denna del.

Ställningstagande

Under detta år kommer både Världsbanken och IMF att utföra översyner kring sitt användande av konditionaliteten, dvs. de villkor som ställs i samband med långgivning. Resultaten kommer att presenteras vid institutionernas höstmöten. Regeringen i Storbritannien har presenterat riktlinjer för att utforma en egen policy kring konditionalitet. Enligt dessa riktlinjer skall bl.a. bankens och fondens villkor utarbetas av centrala nationella aktörer som del av fattigdomsbekämpningsstrategier. Den svenska regeringen bör utforma en egen analys och egna positioner kring Världsbankens och IMF:s villkorsgivande som utgår från rättighets- och fattigdomsperspektivet.

Med det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motionerna 2004/05:Fi4 yrkande 4, 2004/05:Fi6 yrkandena 2 och 6–8, 2004/05:Fi7 yrkande 3 och 2004/05:U279 yrkandena 1 och 2 samt avslå motion 2004/05:Fi5 i denna del.

4. Millenniemålen, punkt 4 (v, c, mp)

av Alice Åström (v), Agne Hansson (c) och Yvonne Ruwaida (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Fi4 yrkandena 5 och 6 samt 2004/05:Fi7 yrkande 4.

Ställningstagande

FN:s millenniedeklaration slår fast att global utveckling kräver en helhets-syn, baserad bl.a. på insatser för fred, säkerhet, fattigdomsbekämpning, hälsa, utbildning, miljö, mänskliga rättigheter och demokrati. De s.k. millennieutvecklingsmålen (ökad utbildning, bekämpning av fattigdom och hunger m.m.), som har utarbetats på basis av millenniedeklarationen, och vilka avses vara uppnådda till 2015, utgör konkreta, tidsbundna etappmål på vägen mot målet att helt avskaffa fattigdomen i världen. Regeringen bör utarbeta strategier för att påverka IMF och Världsbanken så att deras ekonomiska politik blir styrd av millenniemålen och inte motarbetar dessa.

Med det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motionerna 2004/05:Fi4 yrkandena 5 och 6 samt 2004/05:Fi7 yrkande 4.

5. Lånevillkor, skuldavskrivningar, punkt 5 (v, c, mp)

av Alice Åström (v), Agne Hansson (c) och Yvonne Ruwaida (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Fi4 yrkandena 7 och 8, 2004/05:Fi6 yrkandena 3 och 4 samt 2004/05:Fi7 yrkande 8 och avslår motion 2004/05:Fi5 i denna del.

Ställningstagande

Det finns i dag global konsensus om att en betydligt mer omfattande skuldavskrivning är nödvändig om det skall vara möjligt att nå millenniemålen för de allra fattigaste länderna. Samtidigt har de faktiska skuldlättnaderna gått sakta och för få länder har kunna dra fördel av de existerande initiativen. Det är glädjande att regeringens skrivelse medger att HIPC (Heavily Indebted Poor Countries) inte är tillräckligt. Programmet för HIPC behöver dock utvärderas och reformeras. Inom FN:s millenniemålsplaner understryks behovet av att koppla vad som är en hållbar skuld till ländernas vilja och förmåga att leva upp till millenniemålen. Många rapporter pekar på att det kommer att vara nödvändigt med 100 % skuldavskrivningar för de allra fattigaste länderna. Genom att Storbritannien har gjort frågan om skuldavskrivningar till en prioriterad fråga inom bl.a. G 8-gruppen finns nu frågan på den internationella agendan tydligare än tidigare. Sveriges regering bör nu verka för en mer långsiktig lösning för de mest skuldtyngda ländernas situation. Principerna vad gäller beräkning av vad som är en hållbar skuld bör utgå från millenniemålen. Nya mekanismer för skuldsanering som inte bara kontrolleras av institutionerna bör skapas på internationell nivå. Regeringen bör verka för att så blir fallet.

Med det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motionerna 2004/05:Fi4 yrkandena 7 och 8, 2004/05:Fi6 yrkandena 3 och 4 samt 2004/05:Fi7 yrkande 8 och avslå motion 2004/05:Fi5 i denna del.

6. Miljöhänsyn, Kyotoprotokollet, ekologisk skuld m.m., punkt 6 (v, c, mp)

av Alice Åström (v), Agne Hansson (c) och Yvonne Ruwaida (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Fi4 yrkandena 9–13, 2004/05:Fi6 yrkandena 1 och 5 samt 2004/05:Fi7 yrkande 2.

Ställningstagande

Världsbanken satsar fortfarande på väldigt storskaliga projekt såsom dammbyggen, projekt för utvinning och export av fossila bränslen, pappers- och massafabriker, stålverk eller gruvindustri. Det är verksamheter som har stor påverkan på miljön. Enligt beräkningar går 94 % av lånen från Världsbanken till fossila energisystem vilket främst gynnar investerare och inte en hållbar utveckling av den lokala ekonomin i låntagarlandet. Ett aktuellt exempel utgörs av den stora gasledning i Västafrika som trots omfattande civila protester skall dras från Nigerdeltat i Nigeria till Togo, Benin och Ghana för en lånesumma om 125 miljoner dollar.

Många frivilligorganisationer oroar sig för Världsbankens utlåning till projekt som innebär en stor miljöpåverkan och stora förändringar för människor i lokalområdet. En utvärdering har skett av Världsbanken tillsammans med flera frivilligorganisationer (*Extractive Industry Review, EIR*). Rapporten rekommenderar att banken fasar ut utlåningen till utvinning av fossila bränslen och successivt ökar utlåningen till projekt med förnyelsebara energikällor.

Regeringens inställning till EIR:s rekommendationer om utfasning av Världsbankens lån till kol- och oljeutvinning står inte i överensstämmelse med Sveriges nationella klimatpolitik. Om vi tycker det är viktigt att gå längre än vad Kyotoprotokollet rekommenderar nationellt borde vi vara lika offensiva även vad gäller Världsbankens energipolitik. Detta skulle vara en politik i samklang med den av riksdagen beslutade politiken för global utveckling.

IMF och Världsbanken har med sin storlek en möjlighet att styra resurser till åtgärder som leder till att klimatmålen uppnås. Det hot om klimatförändringar som de flesta nu erkänner finns, är ett oerhört stort globalt problem, och en verklig klimatförändring skulle i stor utsträckning drabba de fattiga människorna mest. Frågan om en minskning av fossilutsläppen är därtill en jämställdhetsfråga eftersom ca 70 % av de fattigaste människorna i världen utgörs av kvinnor.

Sverige bör i IMF och Världsbanken agera så att Kyotoprotokollet implementeras och att lån till utvecklingsländerna ligger i linje med klimatmålen.

Sverige bör i Världsbanken agera för att banken har en inriktning som uppmärksammar växthuseffektens stora problem för fattiga människor i utvecklingsländerna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Med det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motionerna 2004/05:Fi4 yrkandena 9–13, 2004/05:Fi6 yrkandena 1 och 5 samt 2004/05:Fi7 yrkande 2.

7. Global skatt på valutamarknaderna, s.k. Tobinskatt, punkt 7 (v, mp)

av Alice Åström (v) och Yvonne Ruwaida (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Fi220 yrkandena 1–4 och 2004/05:Fi230 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

En global skatt på valutatransaktioner är inte bara nödvändig, den är också möjlig. Den är nödvändig för att finansiera de åtta millennieutvecklingsmålen som FN:s medlemsstater har ställt sig bakom och som saknar finansiering. Inget annat förslag till finansiering har visat sig mer realistiskt. Vid FN:s s.k. högnivåmöte om utvecklingsfinansiering i Monterrey i Mexiko i mars 2002, (*Financing for Development*), låg Tobinskatten som en outtalad möjlighet som dock inte formulerades och sattes på pränt. Många länder bedömde då, likt den svenska riksdagen, att den var omöjlig. Andra konkreta finansieringsmöjligheter har dock inte heller visat sig möjliga, så nu är det hög tid att trots allt finna en lösning. Målen skall vara uppnådda 2015. Regeringen bör därför utreda möjligheten att finansiera millennieutvecklingsmålen genom att införa en avgift på valutatransaktioner.

I samband med öppnandet av FN:s 59:e generalförsamling i september 2004 lanserades en ny kampanj för att finansiera kampen mot världshungern. Kampanjen hade tillkommit på initiativ av Brasiliens president Luiz Inacio Lula da Silva och Frankrikes president Jacques Chirac. Målet för kampanjen är att samla in 50 miljarder dollar årligen genom att införa en global skatt på koldioxid, vapen, flygbiljetter och kredikortsköp. Detta förslag har stora likheter med Tobinskatten. Detta beskattningsinitiativ, som ytterst syftar till att utrota hungern i världen, bör få Sveriges stöd. Att avfärda initiativet med argumentet om att för få länder vill ansluta sig i dagsläget visar på en passiv och uppgiven inställning. Argumentet blir än mindre giltigt eftersom beräkningar som gjorts pekar på att det räcker med att fem av världens stora finanscenter inför skatten för att den skall bli effektiv.

Med det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motionerna 2004/05:Fi220 yrkandena 1–4 samt 2004/05:Fi230 yrkandena 1 och 2.

Särskilda yttranden

1. De nationella parlamentens inflytande och delaktighet i de internationella finansiella institutionernas arbete, punkt 3 (fp)

Cecilia Wigström (fp) och Birgitta Ohlsson (fp) anför:

Folkpartiet anser det vara av största vikt att deltagandet för utvecklingsländerna i Världsbanken och IMF ökar. Inte minst är det viktigt att utvecklingsländerna involveras i betydligt högre grad än i dag i utarbetandet av handlingsplanerna för fattigdomsbekämpning, s.k. Poverty Reduction Strategy Papers. Det är logiskt och rimligt att de länder som handlingsplanerna berör också är involverade i arbetet med att utarbeta dem. Detta så att planerna i större utsträckning kan anpassas till de förhållanden och förutsättningar som råder i respektive land.

Vi menar också att sammansättningen i Världsbanken och IMF bör ses över för en större geografisk representativitet samt att transparensen bör öka i samband med utnämningarna av chefsposterna i samma organ.

2. Lånevillkor, skuldavskrivningar, punkt 5 (m)

Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Göran Lindblad (m) och Ewa Björling (m) anför:

Fattiga länders skuldbörda utgör fortfarande ett av de största hindren för fattigdomsutrotning. I länderna i Afrika söder om Sahara är fattigdomen och skuldbördan mycket hög och återbetalningskapaciteten därmed begränsad. Att flera länder betalar mer till skulder än hälsa och utbildning är kontraproduktivt och hämmar utveckling och välbefinnande.

Mot bakgrund av att tidigare initiativ till skuldavskrivning för fattiga skuldsatta länder inte har resulterat i rimliga/sunda skuldnivåer och dessa länder fortsatt lever i djup fattigdom, menar vi att Sverige skall ta initiativ till en total skuldavskrivning för högt skuldsatta låginkomstländer, varav huvuddelen finns i Afrika. Den skall kombineras med fyra villkor: ingen ny upplåning, ej leda till korruption och vanstyre, inte användas för krig och komma de fattiga till godo. Frågan om total skuldavskrivning har vi som enda parti drivit i SOU 2001:96 och återkommande i riksdagsbehandlingsdärför.

För västvärlden handlar det om att se sanningen i vitögat. Oavsett om lånen har misslyckats eller om de var felaktiga från början, är det viktigt att ta konsekvenserna av detta och skriva av skulden.

Vi välkomnar att G 7-ländernas finansministrar den 5 februari 2005 enades om att det bör finnas en viljeyttring att bistå med total skuldavskrivning till enskilda fattiga skuldsatta länder. Det är ett steg i rätt riktning och skulle i praxis öka förutsättningarna för en snabb fattigdomsutrotning samt att millenniemålen kan uppfyllas.

3. Lånevillkor, skuldavskrivningar, punkt 5 (fp)

Cecilia Wigström (fp) och Birgitta Ohlsson (fp) anför:

Många fattiga länder dras med omfattande externa skulder, som är ett av flera hinder för deras politiska och ekonomiska utveckling. Det internationella initiativet för de fattigaste och mest skuldsatta länderna, det så kallade HIPC-initiativet (Heavily Indebted Poor Countries) bör fullföljas. Skulderna i dessa fall är i huvudsak till internationella finansiella institutioner.

Skuldavskrivningar måste dock förses med villkor för ekonomiska och demokratiska reformer. Folkpartiet kan inte acceptera att skulder avskrivs till länder som är ovilliga att genomföra demokratiska och ekonomiska reformer. Det skulle enbart gynna eliten och korruption. Utan ekonomiska och politiska reformer kommer länder aldrig att kunna ta sig ur den skuldfälla de hamnat i. Det är också av stor vikt att de krav som IMF och Världsbanken ställer på utvecklingsländerna i samband med skuldåtnader inte står i motsättning till de fattigdomsstrategier som utarbetas.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2004/05:54 Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna under 2003/04.

Följdmotioner

2004/05:Fi4 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utformningen av skrivelsen bör förbättras så att det tydligare framgår vilken åsikt Sverige verkat för och även hur väl Sverige nått resultat utifrån uppsatta mål i Sveriges politik för global utveckling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för en revidering av röstberäkningen i IMF och Världsbanken, vilket innebär att man inte bara tar hänsyn till ekonomisk storlek, utan även andra principer såsom befolkningsstorlek.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i Världsbanken bör verka för att valet av ordförande bör föregås av en öppen nomineringsprocess och att val av lämplig person utgår från kompetens och ej landtillhörighet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör utforma en svensk skriftlig position i frågan om konditionaliteten i IMF och Världsbanken som tydligt tar ställning mot detaljerade policyvillkor som inte bygger på nationella fattigdomsstrategier och full parlamentarisk insyn.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att IMF och Världsbanken öppet debatterar kring makroekonomiska alternativ i syfte att nå millenniemålen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör agera för att inriktningen av fattigdomsbekämpningen inom IMF och Världsbanken tar hänsyn till vikten av en rättvis fördelningspolitik och att institutionernas verksamhet utvärderas i förhållande till millenniemålen.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i internationella sammanhang bör stödja initiativ som diskuterar andra alternativa finansieringskällor, som t.ex. försäljning eller uppvärdering av IMF:s guldreserv, när det gäller att hitta sätt att finansiera multilaterala skulder till de fattiga och skuldtyngda länderna.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör ta initiativ till att det genomförs en studie inom ramen för IMF och Världsbanken som syftar till att undersöka hur man kan hitta en rättvisare lösning på återbetalningar som kan härledas till s.k. illegitima skulder.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i Världsbanken bör agera för att banken har en inriktning som uppmärksammar de stora problem som växt-huseffekten har för fattiga människor i utvecklingsländerna.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i IMF och Världsbanken bör agera för att Kyotoprotokollet implementeras och att lån till utvecklingsländerna ligger i linje med klimatmålen.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i IMF och Världsbanken agerar för att privatiseringar inom vattensektorn inte skall vara ett krav för att beviljas lån.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i internationella institutioner bör dela med sig av erfarenhet av och kunnande om att driva vattenverk och vattendistribution i offentlig regi.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör stödja ett upprop om ett moratorium för finansiering av nya dammar från Världsbanken till dess att World Commission on Dams riktlinjer har antagits.

2004/05:Fi5 av Pär Axel Sahlberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skuldavskrivningstakten, nationellt ägande och politiskt utrymme samt demokratisering av de internationella finansieringsinstitutionerna.

2004/05:Fi6 av Lotta Hedström (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda mekanismer för att fastställa ekologisk skuld och i beräkningar ta hänsyn till dessa i relation till finansiella skulder, både för långivar- och låntagarländer.

2. Riksdagen begär att regeringen snarast återkommer med former för hur detta rutinemässigt kan skapa dialogformer med ideella organisationer och folkrörelser i frågor om hur IFI:s verksamhet och policy utformas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige inte har någon uttalad position i frågan om illegitima skulder, men bör stödja ett initiativ likt det norska.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i det fortsatta arbetet i IFI bör prioritera metoder för effektiv skuldavskrivning och verka för en radikal omkonstruktion av skuldavskrivningskonceptet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i det fortsatta arbetet i IFI bör prioritera ett förhållningssätt där långsiktigt hållbar hushållning med de samlade naturresurserna i världen och en energihushållning som begränsar fossila bränslen för att hindra klimatpåverkan blir styrande i långivning.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i det fortsatta arbetet i IFI bör prioritera en revidering av PRSP-processen så att ett reellt folkligt och parlamentariskt inflytande garanteras och så att PRSP-metodiken inte blir till ett sätt att maskera fortsatt sträng konditionalitet på det finansiella området.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen bör utöka det parlamentariska inflytandet och påverkansmöjligheten i utformningen av ställningstagande och positioner rörande IFI på så sätt att riksdagen kan komma in i processen innan positionerna slagits fast.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att riksdagsledamöter bör beredas plats i delegationer som deltar på valkretsmötena.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att skrivelsens utformning under kommande år bör präglas av större konkretion, fokusering och tematisering på samlade effekter och därför ha en tematisk bearbetning samt en redovisning i matrisform över gjorda ställningstaganden i relevanta frågor.

2004/05:Fi7 av Jörgen Johansson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tydligheten i kommande skrivelser.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med konkreta förbättringsförslag till hur integreringen av miljöhänsyn inom organisationerna kan ske såväl snabbare som effektivare.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att regeringen utformar en enhetlig skriftlig analys och positioner kring Världsbankens och IMF:s villkorsgivande som utgår från riksdagens rättighets- och fattigdomsperspektiv.
4. Riksdagen begär att regeringen utarbetar strategier för att påverka IMF och Världsbanken så att deras ekonomiska politik är styrd av millenniemålet och inte motarbetar detta.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige bör redovisa en övergripande strategi för hur utvecklingsländernas befolkningar och regeringar skall få ett ökat inflytande över institutionernas beslutsfattande.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige bör verka för att få en bättre balans i fråga om representation och röstfördelning i styrelserna.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige bör ta initiativ till en demokratisk och transparent process för utnämning och tillsättning av chefspositioner inom Världsbanken och IMF.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en mer långsiktig lösning på skuldproblemen.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:Fi220 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige i internationella sammanhang aktivt agerar för att det införs en transaktionsavgift på valutahandeln, en s.k. Tobinskatt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att regeringen och Sida tar initiativ till en dialog med folkrörelser från syd och nord för att ta fram konkreta förslag på hur de resurser som Tobinskatten genererar skall fördelas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige bör agera för att en transaktionsskatt på valuta påbörjas i Sverige och bland EU:s medlemsstater.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige i internationella sammanhang aktivt agerar för att en låg transaktionsavgift på valutahandeln, en s.k. Tobinskatt, kombineras med en högre avgift när valutakurser rusar iväg uppåt eller nedåt utanför en viss spännvidd.

2004/05:Fi230 av Lotta Hedström m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att utreda möjligheten att finansiera millennieutveck-
lingsmålen genom att införa en avgift på valutatransaktioner.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att stödja det beskattningsinitiativ som tagits av
presidenterna i Brasilien och Frankrike för att utrota hungern i värld-
den.

2004/05:U279 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att Sverige i internationella sammanhang bör verka
för att hindra IMF och Världsbanken från att försöka påtvinga
enskilda länder en viss form av ekonomisk politik.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att Sverige i IMF och Världsbanken bör agera för en
revidering av konditionaliteten så att demokratiskt valda regeringar
och parlament ges ett större inflytande över lånevillkoren som ställs
på lånelandet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att Sverige bör agera för att utvecklingsländernas
inflytande inte bara ökar i röststyrka utan även vad gäller antalet
representanter i IMF:s och Världsbankens styrelser.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att regeringen bör undersöka hur man kan öka insynen
i och redovisningen av hur den nordisk-baltiska representanten i IMF
och Världsbanken agerar och vilka resultat man uppnått utifrån den
förda politiska linjen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att regeringen bör förbättra dialog och förståelse
mellan olika parter genom anordnande av offentliga möten, där
regeringen har chans att redovisa och tydliggöra regeringens tänkta
politiska linje inför årsmötena i IMF och Världsbanken.

BILAGA 2

Finansutskottets yttrande 2004/05:2y

Verksamheten i Internationella valutafonden, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna under 2003/04

Till utrikesutskottet

Finansutskottet har tidigare beslutat överlämna regeringens skrivelse 2004/05:54 Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna 2003/04 till utrikesutskottet.

Finansutskottet har beslutat avge ett yttrande över skrivelsen samt att i samband med detta till utrikesutskottet överlämna de med anledning av skrivelsen väckta motionerna 2004/05:Fi4 (v), 2004/05:Fi5 (s), 2004/05:Fi6 (mp), 2004/05:Fi7 (c) och de under allmänna motionstiden väckta motionerna 2004/05:Fi220 (v), 2004/05:Fi230 (mp) yrkandena 1 och 2 samt 2004/05:U279 (v) yrkandena 1–5.

Finansutskottet avstyrker motionerna i de delar de berör utskottets beredningsområde.

Utskottets överväganden

Inledning

I slutet av 2003 beslutade riksdagen (bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112) att regeringen i återkommande skrivelser ska redogöra för verksamheterna inom Internationella valutafonden (IMF), Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna. Vidare ska skrivelsen redovisa regeringens ståndpunkter och prioriteringar i de frågor som behandlas inom respektive institution.

Den nu aktuella skrivelsen är den första och tonvikten i skrivelsen ligger på centrala frågeställningar som präglat arbetet i institutionernas styrelser och vid årsmötena under verksamhetsåret 2003/04. De ställningstaganden och prioriteringar som regeringen gör i institutionerna bygger, enligt skrivelsen, på den politik som riksdagen lagt fast med anledning av propositionen Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3) och skrivelsen Spelregler för globala marknader – en svensk strategi för ökad finansiell stabilitet (skr. 2002/03:118, bet. 2003/04:FiU16).

Utskottet behandlar i yttrandet framför allt verksamheterna i IMF, Världsbanken och Europeiska utvecklingsbanken (EBRD).

Innehållet i skrivelsen

Gemensamma frågor för institutionerna

Resurser för att nå millennieutvecklingsmålen

Enligt FN och Världsbanken behövs ytterligare 50 miljarder dollar per år för att de s.k. millennieutvecklingsmålen ska nås till 2015. Det motsvarar en fördubbling av nuvarande biståndsnivåer i världen. Målen är etappmål mot det övergripande målet att helt avskaffa fattigdomen i världen och omfattar områden som utbildning, fattigdoms- och hungerbekämpning, barna- och mödradödlighet, sjukdomsbekämpning, miljöförstöring och könsdiskriminering. De rika länderna ska, enligt målen, öka och effektivisera biståndet, minska olika handelshinder samt minska de fattiga ländernas skuldbördor. De fattiga länderna har, enligt målen, det nationella ansvaret för att målen nås, bl.a. genom att skapa förutsättningar för en demokratisk utveckling, föra en sund ekonomisk politik och bekämpa korruption.

Vid den internationella konferensen om utvecklingsfinansiering i Monterrey, Mexico, 2002 åtog sig de rika länderna att öka biståndet. Även om dessa åtaganden infrias är, enligt skrivelsen, inte tillskottet tillräckligt för att utvecklingsmålen ska nås. Inom både Världsbanken och IMF pågår analyser av resursbehovet och en granskning av olika finansieringsformer,

däribland ett brittiskt förslag om att inrätta en internationell mekanism för finansiering (IFF). IFF handlar om att fram till 2015 fördubbla de internationella biståndsvolymererna genom att tidigarelägga framtida biståndsinsatser.

Sveriges ståndpunkter och agerande

- Rika länders bistånd bör öka, framför allt från de länder som ligger under FN:s rekommenderade nivå om 0,7 % av bruttonationalinkomsten (BNI) i bistånd. Sveriges bistånd under 2004 låg på knappt 0,87 % av BNI och målet är 1 % av BNI.
- I första hand bör de rika ländernas bistånd öka, men även andra finansieringslösningar bör undersökas ytterligare.
- Effektiviseringen av biståndet bör fortsätta. Analyser från Världsbanken visar att biståndet blivit effektivare under senare år samt att många länder fått förbättrad kapacitet att tillgodogöra sig biståndet.
- Utvecklingsländerna bör öka sina ansträngningar för att bl.a. förbättra de inhemska tillväxtförutsättningarna och liberalisera handelsströmmarna.

Effektivare utvecklingssamarbete

Analyser visar att såväl givarländernas som utvecklingsländernas interna regler, administrativa processer, institutioner och samhällsstyrning förhindrar ett effektivt utvecklingssamarbete. Inom de internationella finansiella institutionerna pågår därför ett arbete med att effektivisera utvecklingssamarbetet. Viktigt i det sammanhanget är bl.a. att de insatser som görs anpassas till hur väl samhällsstyrningen i mottagarländerna fungerar. Om samhällsstyrningen fungerar mindre väl bör tonvikten läggas vid kapacitetsstödjande insatser. Dessutom måste givarländernas insatser samordnas och harmoniseras till varje enskilt lands specifika situation och samhällsuppbyggnad. Inom institutionerna pågår också ett arbete med att ta fram indikatorer för att mäta biståndets effektivitet.

Sveriges ståndpunkter och agerande

- Sverige stöder arbetet med att göra utvecklingssamarbetet effektivare.
- Sverige har i samtliga institutioner starkt betonat vikten av ökad harmonisering och anpassning till utvecklingsländernas egna system. Sverige har under IMF:s och Världsbankens vår- och årsmöten fört en dialog med experter i institutionerna om dessa frågor.
- Sverige har också inom institutionerna pekats ut som ett föregångsland när det gäller att utforma ett effektivt utvecklingssamarbete.

Utvärdering av nationella fattigdomsstrategier

Under 2004 har både IMF:s och Världsbankens utvärderingskontor presenterat omfattande rapporter om institutionernas arbete med de s.k. Poverty Reduction Strategy Papers, PRSP. PRSP är en nationell handlingsplan för fattigdomsminskning som utvecklingsländernas regeringar utarbetat själva i samråd med nationella parlament och det civila samhället. Sedan 1999 baserar IMF och Världsbanken sitt stöd till skuldavskrivningar och fattigdomsbekämpning på respektive länders handlingsplaner. Syftet med utvärderingarna är bl.a. att förbättra institutionernas stöd till utvecklingsländerna i utformandet av långsiktigt hållbara låne- och utvecklingsprogram.

Enligt utvärderingarna har PRSP-processen en stor potential att bidra till utveckling i länder med god samhällsstyrning. Vidare konstateras att ländernas handlingsplaner kan utgöra en bra bas för samordning av insatser från givarländerna. De rekommendationer som framförs i rapporterna är bl.a. att PRSP-processen i större utsträckning än hittills bör anpassas till utvecklingsländernas specifika omständigheter samt att stödet till god samhällsstyrning i länderna bör prioriteras. För att stärka förankringen och ländernas inflytande på handlingsplanerna bör IMF:s och Världsbankens återkopplingar och reaktioner på planerna vara mer öppna och nyanserade. I IMF:s utvärdering konstateras att IMF i sina program inte längre ställer lika höga krav som tidigare på att mottagarlandets underskott i statsbudgeten ska minska. Tidigare betonade IMF vikten av utgiftsnedskärningar. Nu handlar det mer om åtgärder för att öka inkomsterna.

Sveriges ståndpunkter och agerande

- Sverige välkomnar de rekommendationer som ges i utvärderingsrapporterna.
- Sverige har i IMF, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna särskilt fört fram synpunkten att utvecklingsländernas inflytande och ansvar över PR SP-processen måste förstärkas.
- Handlingsplanerna bör få en mer strategisk inriktning med tydligt fastställda prioriteringar och starkare kopplingar än i dagsläget till landets beslutsprocesser och nationella budgetar.
- Ökad vikt bör läggas på att identifiera de landspecifika faktorer som kan bidra till att minska fattigdomen i det aktuella landet, däribland faktorer som ökar tillväxten.
- De sociala konsekvenserna och effekter på fattigdomen av olika förslag i handlingsplanerna bör i ökad utsträckning analyseras.
- Handlingsplanerna bör även i ökad omfattning innehålla alternativa åtgärder för att nå målen i programmen.
- För att effektivisera arbetet bör samordningen mellan institutionerna och mellan institutionerna och andra givare öka.
- Sverige har starkt betonat vikten av att alla berörda parter konsulteras vid utarbetande av olika länders fattigdomsstrategier. Av stor betydelse är att de nationella parlamenten deltar i

Ökat inflytande för utvecklingsländerna

Vid konferensen i Monterrey i Mexico 2002 beslutades att utvecklingsländernas deltagande och inflytande i IMF och Världsbanken ska öka. Inflytandet handlar dels om ökad kapacitet och möjligheter att aktivt delta i beslut, dels om ökat formellt inflytande i styrelserna. Under de senaste åren har en rad förslag diskuterats i såväl IMF som Världsbanken. Som ett första steg har ett arbete påbörjats med att öka utvecklingsländernas möjligheter att mer aktivt delta i styrelsearbetet. När det gäller frågan om ökat formellt inflytande finns däremot betydande skillnader i åsikter mellan givarländerna och mottagarländerna, men även inom dessa grupper.

Sveriges ståndpunkter och agerande

- Sverige prioriterar frågan om ökat inflytande för utvecklingsländerna.
- Våren 2004 tog Sverige tillsammans med Storbritannien, Frankrike, Nederländerna och Norge initiativ till att skapa och bidra till en fond för att stärka de afrikanska valkretskontorens analyskapacitet i IMF och Världsbanken.
- Uppbyggnaden av analyskapacitet hos de fattiga länderna bör fortsätta så att de effektivt kan delta i styrelsearbetet.
- Som ett första steg för att öka utvecklingsländernas formella inflytande bör de s.k. basrösternas andel av den totala röststyrkan i IMF och Världsbanken ökas till den ursprungliga nivån på ca 11 %. Ett lands röstandel bestäms dels av landets kapitalandel i institutionen, dels av ett antal basröster för att kompensera mindre och fattigare länder. Genom de olika kapitaltillskott som institutionerna fått genom åren har basrösternas andel minskat från omkring 11 % till 2–3 %.
- För att bättre spegla utvecklingen i världsekonomin och de enskilda ländernas ekonomiska styrka bör beräkningarna av medlemsländernas kapitalandel utgå från ny och uppdaterad makroekonomisk statistik.

Skuldfrågor

Minskad skuldsättning i utvecklingsländerna frigör resurser som kan användas för sociala satsningar och minska fattigdomen. IMF och Världsbanken lanserade 1996 det s.k. HIPC-initiativet (Heavily Indebted Poor Countries). Avsikten med HIPC är att med hjälp av bilaterala och multilaterala skuldavskrivningar ge de fattigaste länderna en hållbar skuldsituation. Avskrivningarna villkoras ofta med krav på ökade satsningar på hälso- och sjukvård samt åtgärder för att öka utvecklingen och minska fattigdomen.

Under 2004 beslutade IMF och Världsbanken att förlänga HIPC med ytterligare två år, efter förlängningarna 2000 och 2002. Detta innebär att fler länder med ohållbara skuldnivåer kan kvalificera sig för skuldlättnader inom ramen för initiativet. Hittills har 15 länder fått skuldavskrivningar motsvarande ett nominellt värde på ca 30 miljarder dollar (motsvarande knappt 230 miljarder kronor). I flera av länderna har dock skuldnivåerna återigen börjat stiga, på grund av en svag tillväxt utlöst av bl.a. externa chocker som naturkatastrofer och prisfall på viktiga exportvaror.

Till följd av detta har IMF och Världsbanken presenterat ett nytt ramverk för bedömning av de fattigaste ländernas skuldbördor. Ramverket syftar till att förhindra att ohållbara skuldsituationer uppkommer i framtiden och bygger på analyser av det enskilda landets skuldbörda givet olika ekonomiska scenarier och landets ekonomiska, politiska och institutionella förut-

sättningar. Viktiga faktorer i det nya ramverket är ländernas sårbarhet för externa chocker samt deras möjlighet att hantera sina skulder. Andra viktiga faktorer är stabila institutioner och utformningen av en sund ekonomisk politik. Ramverket ska ge de finansiella institutionerna och givarländerna en mer framåtblickande översikt vid beslut om lån och skuld.

Sveriges ståndpunkter och agerande

- Sverige har varit pådrivande i utformningen av HIPC-initiativet, stött förlängningen av initiativet samt betonat behovet av en hållbar långsiktig finansiering.
- Sverige har i IMF och Världsbanken också verkat för att förändra metoden för beräkning av skuldbördan när länderna når slutpunkten i HIPC-initiativet. En ny beräkning skulle innebära en större skuldlättnad för berörda länder. För närvarande saknas majoritet i IMF och Världsbanken för den föreslagna beräkningsmetoden.
- Sverige har aktivt verkat för IMF:s och Världsbankens nya ramverk för bedömning av skuldbördor.
- Sverige har också gett stöd till institutionernas arbete med att bygga kapacitet för skulthantering i de fattigaste länderna.

Gåvomedel

Världsbanken, Afrikanska utvecklingsbanken och Asiatiska utvecklingsbanken har under de senaste åren, vid sidan av deras normala räntefria långivning, även gett gåvobistånd till de fattigaste utvecklingsländerna. Denna utveckling har diskuterats inom de internationella finansiella institutionerna.

Sveriges ståndpunkter och agerande

- Sverige har tillsammans med ett antal andra länder varit avvisande till en alltför hög andel gåvomedel från dessa institutioner. Institutionerna bör främst ge lån, inte gåvor.
- Arbetsfördelningen inom det multilaterala systemet bör upprätthållas. Gåvor ges främst bilateralt eller i FN:s regi.
- Lån kan öka förtroendet för den ekonomiska utvecklingen i utvecklingsländerna samt öka det gemensamma ansvaret för utvecklingsprocessen.
- En högre andel gåvor riskerar att minska återflödet av finansiella resurser till de internationella finansiella institutionerna. Sverige verkar för att en drastiskt ökad gåvoandel ska kompenseras. Därigenom säkerställs fondernas framtida finansiering.

Internationell handel

De internationella finansiella institutionerna förespråkar ökad internationell handel. Ofta ingår handelsfrämjande insatser i de program som ligger till grund för långivningen från institutionerna. Under 2004 införde IMF ett särskilt stöd till länder som drabbats av temporära betalningsbalansproblem till följd av liberaliserade handelsströmmar – det s.k. Trade Integration Mechanism. Institutionerna har även inom andra forum verkat för ökad liberalisering av den internationella handeln.

Sveriges ståndpunkter och agerande

- Sverige har gett sitt fulla stöd till institutionernas olika ansträngningar för att främja ökad internationell handel.

Internationella valutafonden

Övervakning och förebyggande av finansiella kriser

IMF:s övervakning av medlemsländernas ekonomier är viktig för att identifiera sårbara områden i enskilda länder samt för att ge underlag för rekommendationer så att länderna kan leva upp till internationellt överenskomna regelverk och föra en sund ekonomisk politik. Övervakningen sker dels genom landkonsultationer (s.k. Artikel IV-konsultationer), dels genom översyner av den finansiella sektorn i enskilda länder. Dessutom övervakas löpande den globala ekonomiska och finansiella utvecklingen.

Under 2004 genomfördes en översyn av IMF:s övervakning (översyn sker vartannat år). I översynen konstateras bl.a. att övervakningen förbättrats under senare år men att den ytterligare bör inriktas på IMF:s kärnområden – växelkurspolitik, finans- och penningpolitik samt finansiell stabilitet. Vidare konstateras att analysen av hur olika länders och regioners ekonomiska politik och problem påverkar andra länder och regioner bör förstärkas samt att analysen av de finansiella sektorerna och skuldnivåerna bör förbättras. Dessutom konstateras att uppföljningen av IMF:s rekommendationer till olika länderna måste förbättras.

IMF har under året gjort bedömningen att den globala konjunkturen förbättrats samt att stabiliteten i det internationella finansiella systemet är god. De rekommendationer som IMF utfärdat med anledning av konjunkturbilden är bl.a. att det krävs en gradvis åtstramning av penningpolitiken (dock vid olika tidpunkter i olika länder beroende på var i konjunkturen länderna befinner sig) samt att länderna bör utnyttja högkonjunkturen för att minska underskott i de offentliga finanserna, och rätta till tillväxthämmande strukturella problem. IMF har i sin övervakning också pekat ut de globala riskerna med Förenta staternas stora underskott i bytesbalansen och motsvarande överskott i framför allt Asien.

I IMF:s Artikel IV-konsultation över den svenska ekonomin, som avslutades i augusti 2004, noteras de senaste årens jämförelsevis goda ekonomiska utveckling och Sveriges gynnsamma finanspolitiska ställning. Samtidigt framför dock IMF att Sverige bl.a. bör genomföra strukturella förändringar och öka arbetskraftsutbudet för att möta den demografiska utvecklingen.

Under det senaste året har det inom IMF diskuterats förslag om att införa särskilda låneprogram för att förebygga finansiella kriser. Tanken är att de enskilda länderna ska kunna låna medel från IMF för att genomföra olika reformprogram och därigenom förhindra uppkomsten av akuta kriser. Det har även diskuterats förslag om att införa särskilda IMF-program utan lånemöjligheter för länder som är i behov av intensifierad övervakning. Här är tanken att länder utan lånebehov med hjälp av IMF ska kunna skapa förtroende för landets ekonomiska utveckling utan att IMF:s utlåningsresurser utnyttjas.

Sveriges ståndpunkter och agerande

- Sverige stöder IMF:s övervakning av medlemsländerna.
- Sverige har genom den nordisk-baltiska valkretsen särskilt drivit att IMF:s övervakning och analys av den finansiella sektorn och skuldnivåerna bör förbättras.
- Sverige driver också frågan om att IMF gradvis bör gå mot en obligatorisk publicering av sina landrapporter. I dag offentliggörs rapporterna när medlemslandet godkänner att så sker.
- Sverige har i huvudsak ställt sig bakom IMF:s bedömningar av den globala ekonomiska och finansiella utvecklingen. Sverige har särskilt understrukit betydelsen av att öka den internationella handeln för att stärka den globala tillväxten.
- Sverige delar i många avseenden IMF:s syn på Sverige i årets Artikel IV-konsultation. I vissa avseenden har dock regeringen en annan uppfattning, bl.a. vad gäller den offentliga sektorns påverkan på de långsiktiga tillväxtförutsättningarna.
- Sverige har genom den nordisk-baltiska valkretsen ställt sig tveksamt till att införa särskilda program för att förebygga finansiella kriser, bl.a. med motiveringen att redan existerande instrument och program tillfredsställer de behov som kan finnas.

Hantering av finansiella kriser och kreditgränser

IMF:s uppgift är att i händelse av finansiell kris ge lån för införandet av ekonomiska reformprogram. Om ett enskilt lands skuldsituation bedöms som ohållbar ska den omstruktureras. Under 2003 presenterade IMF:s ledning en ny mekanism för omstrukturering av enskilda länders skulder. IMF:s medlemmar antog emellertid inte förslaget vid vårmötet 2003, men beslutade att IMF skulle fortsätta att utveckla omstruktureringsprocessen på

ett antal punkter. Bland annat skulle frågor om samordning, jämlik behandling av kreditorer, sammanslagning av skulder för att underlätta saneringsprocessen och transparens vidareutvecklas. IMF gavs också i uppdrag att uppmuntra införandet av särskilda omstruktureringsklausuler i nya obligationskontrakt. Klausuler i kontrakten innebär bl.a. att villkoren i kontrakten kan omförhandlas och revideras efter beslut av en majoritet av långivarna. Dessutom skulle IMF engagera sig i arbetet med att upprätta en frivillig kod för en bättre omstruktureringsprocess.

Under 2003 och 2004 har stora framsteg gjorts på området, enligt skrivelsen. En snabbt växande grupp av låntagare har infört särskilda klausuler vid obligationsupplåning, och arbetet med att införa en frivillig kod för omstruktureringsprocessen har nyligen avslutats.

För att effektivt hantera finansiella kriser kan IMF i särskilda fall bevilja utlåning utöver IMF:s normala kreditgränser. Ett särskilt ramverk för denna exceptionella utlåning beslutades under 2003. Ramverket innefattar stramare procedurer och kriterier än vid den normala utlåningen. Under förra året gjordes en översyn av ramverket. IMF beslutade efter översynen att lämna ramverket oförändrat. Ramverkets kriterier hade enligt översynen bidragit till tydlighet och förutsägbarhet i den exceptionella utlåningen.

Sveriges ståndpunkter och agerande

- Sverige anser att arbetet med införandet av obligationsklausuler och frivilliga koder i omstruktureringsprocessen inte är tillräckligt omfattande för att säkerställa en ordnad och skyndsam omstrukturering. Beslut om omstrukturering bör gälla en större andel av skulden än vad som gäller i dag, och mekanismer måste skapas för att motverka att kreditorer försöker få återbetalning på sina fordringar via domstol.
- Sverige har vid flera tillfällen framfört att hanteringen av finansiella kriser måste förbättras och att arbetet måste ges en högre prioritet inom IMF.
- Sverige stöder förlängningen av ramverket för exceptionell utlåning men anser samtidigt att genomförandet av ramverket inte får bli för flexibelt. Det är viktigt att förutsägbarheten och jämlikheten i långivningen upprätthålls.

Stödet till de fattigaste länderna

IMF:s verksamhet i de fattigaste länderna är annorlunda än verksamheten i industriländerna och medelinkomstländerna, där det framför allt handlar om ekonomisk och finansiell övervakning. Huvudsyftet med verksamheten i de fattigaste länderna är att främja tillväxt och fattigdomsbekämpning och bidra till att millennieutvecklingsmålen nås. Arbetet omfattar rådgivning, tekniskt stöd, lån till förmånliga villkor och upprättande av reformprogram genom Poverty Reduction and Growth Facility (PRGF) samt stöd till skuld-

avskrivningar inom ramen för HIPC-initiativet. Arbetet genomförs i nära samarbete med bl.a. Världsbanken och är koncentrerat till IMF:s kärnområden, dvs. att hjälpa länderna att uppnå och bibehålla ekonomisk och finansiell stabilitet. IMF:s verksamhet i de fattigaste länderna har varit föremål för en omfattande debatt och diskussion under de senaste åren.

I början av 2004 presenterade IMF:s ledning förslag till hur den förmånliga utlåningen inom ramen för PRGF bättre skulle kunna anpassas till olika länders ekonomiska situation. Förslagen har antagits av medlemsländerna. IMF:s ledning uppmanades samtidigt att lämna ytterligare förslag till hur stöd ska kunna ges till länder som drabbas av externa chocker men som inte har PRGF-avtal med IMF.

Under det senaste året har IMF även diskuterat frågan om hur den fortsatta finansieringen av PRGF-fonden ska säkerställas. Utan nya tillskott kommer utlåningsvolymen att halveras från 2006. Något beslut om den fortsatta finansieringen har ännu inte fattats. Ett antal medlemsländer menar att fonden även i fortsättningen ska finansieras med bilaterala medel. Andra pekar på alternativa finansieringsmetoder, som t.ex. utförsäljning eller uppvärdering av IMF:s guldreserv eller utnyttjande av IMF:s ordinarie utlåningsresurser.

Sveriges ståndpunkter och agerande

- Sverige har aktivt gett stöd åt den pågående effektiviseringen av IMF:s roll i låginkomstländerna. I anslutning till detta har Sverige betonat vikten av att förbättra utformningen av reformprogrammen för dessa länder.
- Sverige har ställt sig bakom förändringen av utlåningen inom ramen för PRGF.
- Sveriges ståndpunkt är att PRGF även i fortsättningen bör finansieras med bilaterala medel.

Världsbanken

Tillväxt och privat sektor

Frågor om tillväxt och investeringar har på en rad olika sätt behandlats i Världsbankens arbete under 2003 och 2004. Sedan 2003 publicerar Världsbanken en årlig publikation om investeringsklimatet i olika länder, och ett förbättrat investeringsklimat var temat för World Development Report 2004. Under årsmötet 2004 diskuterades den privata sektorns möjligheter att bedriva verksamhet i utvecklingsländerna.

Investeringsklimatet har stor betydelse för tillväxtbetingelserna och Världsbanken ger omfattande finansiellt stöd och rådgivning för att hjälpa enskilda länder att förbättra sitt investeringsklimat. Bankens utlåning är i detta fall en viktig signal för att stärka förtroendet bland privata investerare.

Även infrastrukturen har stor betydelse för ländernas ekonomiska tillväxt. Under 2003 antog Världsbanken en handlingsplan för utökade satsningar på infrastruktur, efter flera år då satsningarna på infrastruktur minskat till förmån för ökade investeringar inom olika sociala sektorer. Genomförandet av planen har hittills varit framgångsrikt. Flera projekt har påbörjats och det analytiska arbetet på området har fördjupats.

Sveriges ståndpunkter och agerande

- I Världsbankens arbete med att förbättra utvecklingsländernas investeringsklimat har Sverige betonat vikten av tydliga regler och ett utvecklat institutionellt ramverk.
- Sverige har samtidigt förordat särskilda satsningar på en jämnare fördelning av inkomster och tillgångar i utvecklingsländerna för att öka förutsättningarna för att en ökad tillväxt även kommer de allra fattigaste till del.
- Sverige har välkomnat Världsbankens satsningar på infrastruktur med förbehållet att de inte sker på bekostnad av t.ex. investeringar inom det sociala området.
- Satsningar bör också enligt Sverige ha en direkt koppling till minskad fattigdom, och vid investeringar måste banken säkerställa att miljömässiga, sociala och finansiella krav uppfylls.
- Vid infrastrukturinvesteringar måste behovet av långsiktigt underhåll och kostnadstäckning uppmärksammas.

Resurser till IDA

Internationella utvecklingsfonden (International Development Association, IDA) är Världsbankens organ för stöd till de fattigaste länderna. Under 2004 har förhandlingar förts om resurstillskott till IDA. Enligt planen ska de avslutas 2005; den centrala frågan i förhandlingarna är att fastställa ett kriterium för fördelning av IDA:s resurser samt hur mycket som ska utgöras av gåvor. Det nya ramverket för bedömning av skuldbördor, som refererats ovan, har spelat en central roll i förhandlingarna.

Sveriges ståndpunkter och agerande

- Sverige har gett stöd till förslaget om att fördelningen av gåvor ska ske utifrån bedömningen av mottagarlandets långsiktigt hållbara skuldnivå.
- Sverige har betonat att IDA:s verksamhet i fråga om fattigdomsbekämpning bör förstärkas ytterligare.
- Enligt Sverige bör IDA:s verksamhet även i fortsättningen främst utgöras av lånemedel, inte gåvomedel. Detta bl.a. för att tydliggöra rollfördelningen mellan FN och Världsbanken.
- Andelen gåvor i IDA får inte bli alltför hög.

Europeiska utvecklingsbanken

Europeiska utvecklingsbanken (EBRD) grundades 1991 och verksamheten går ut på att stödja den ekonomiska omvandlingen i Central- och Östeuropa genom projektlån, krediter, riskkapitalinvesteringar och garantier. Projekten finansieras ofta tillsammans med andra multilaterala eller bilaterala institutioner. Banken ägs och styrs av 60 länder samt Europeiska kommissionen och Europeiska investeringsbanken (EIB). EBRD administrerar också ett antal andra bilaterala och multilaterala fonder som bl.a. arbetar med kärnsäkerhet och avveckling av osäkra sovjetiska kärnreaktorer.

ERBD har ett unikt politiskt mandat som går ut på att banken kan begränsa sin verksamhet i ett visst land om de styrande i landet inte aktivt verkar för demokratisering och liberalisering. Mandatet har bl.a. utnyttjats när det gäller Turkmenistan där ERBD:s verksamhet reducerats till ett minimum till följd av att den politiska situationen i landet blivit mer odemokratisk.

Under det senaste året har EBRD fortsatt att bistå de nya EU-länderna att knappa in på övriga EU-länders ekonomiska försprång. ERBD har också inlett verksamhet i de konflikttrabbade och mer instabila länderna på västra Balkan.

Ryssland är det land som ERBD har mest omfattande verksamhet i, och landets betydelse för banken har ökat sedan den ryska finansiella krisen 1998. Ukraina är ett annat land där ERBD är en stor investerare. Investeringarna i Ukraina har dock minskat under senare år till följd av instabilt investeringsklimat samt politisk och ekonomisk oro.

Under det senaste året har bankens engagemang i söder och öster diskuterats. I november 2004 fattade styrelsen beslut om en strategi för bankens verksamhet i de fattigaste medlemsländerna i Centralasien och söder om Kaukasus, de s.k. ETC-länderna (Early Transition Countries). Strategin går ut på att banken ska ta högre risker, öka sina resurser och sin kompetens för insatser i ETC-länderna samt att banken ska ta initiativ till samordning mellan de givarländer som opererar i regionen. Banken ska också driva på för att öka det bilaterala stödet till länderna, bl.a. genom att ta initiativ till

en multilateral givarfond som ska komplettera annat bilateralt stöd till regionen. I slutet av 2004 beslutade EBRD om finansiering av tio projekt i ETC-regionen.

Sveriges ståndpunkter och agerande

- Sverige förordar att EBRD mer intensivt engagerar sig i Ryssland på områden där reformbehoven är fortsatt stora, t.ex. inom den ryska finansiella sektorn och när det gäller förbättrade förutsättningar för små och medelstora företag.
- I anslutning till olika EBRD-projekt stöder Sverige genom omfattande bilaterala bidrag miljörelaterade investeringar i Sveriges närområde.
- Under 2005 avser Sverige att bidra med 0,5 miljoner euro i den multilaterala fond som EBRD tagit initiativ till och som ska stödja utvecklingen i ETC-länderna.
- Sverige anser att EBRD ytterligare bör öka samarbetet med andra finansiella institutioner som EIB, IMF och Världsbanken.

Utformningen av skrivelsen

Motionerna

I *motion Fi4 av Lars Ohly m.fl. (v)* anfördes att skrivelsen i viss mån redogör för de ställningstaganden som regeringen gjort i IMF och Världsbanken men att det återstår en hel del att göra för att skrivelsen ska få den betydelse den var tänkt att ha. Det svårt att i skrivelsen utläsa vilken linje Sverige haft och vad Sverige föreslagit och verkat för. Skrivelsen bör i stället utformas så att det tydligare framgår vilken åsikt Sverige verkat för och hur väl Sverige nått resultat utifrån de mål som sattes upp i propositionen *Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling* (yrkande 1).

I *motion Fi7 av Jörgen Johansson m.fl. (c)* anser motionärerna att skrivelsen kan förbättras genom att det i kommande skrivelser tydligare framgår vad Sverige gjort i institutionerna, vid vilken tidpunkt och med vilka argument. Skrivelsen bör också redovisa i vilken mån rättighets- och fattigdomsperspektivet fått genomslag i Sveriges politik gentemot IMF och Världsbanken (yrkande 1).

I *motion Fi6 av Lotta Hedström (mp)* anges att skrivelsen saknar klart angivet fokus. Läsaren får själv dra slutsatser om regeringens arbete i institutionerna. Motionären önskar sig en mer tematisk bearbetning i kommande skrivelser och vill också ha en tabell som visar vilka ställningstaganden Sverige ställt sig bakom i omröstningarna i institutionerna (yrkande 9).

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar regeringens skrivelse om de internationella finansiella institutionerna. Skrivelsen är ett viktigt steg i arbetet med att utöka informationen om institutionernas verksamheter samt förbättra riksdagens inflytande över regeringens agerande och ställningstaganden i t.ex. IMF och Världsbanken.

Utskottet instämmer däremot delvis i motionärernas kritik av skrivelsens utformning. Skrivelsen är delvis svårläst och det framgår inte alltid vilka ståndpunkter regeringen tagit i enskilda frågeställningar. Enligt utskottets mening måste man emellertid komma ihåg att skrivelsen är den första inom detta ämnesområde och att det normalt tar ett tag innan en rapportering finner sin form.

Utskottet utgår därför ifrån att regeringen till nästa skrivelse ser över strukturen på informationen och tydligare klargör vilka de svenska ställningstagandena varit i olika frågor.

Enligt utskottets mening ligger detta i linje med intentionerna i motionerna och något särskilt tillkännagivande till regeringen är inte nödvändigt. Med det anförda avstyrker därför utskottet motionerna Fi4 (v) yrkande 1, Fi7 (c) yrkande 1 samt Fi6 (mp) yrkande 9.

Insyn och inflytande över Sveriges agerande i IMF och Världsbanken

Motionerna

I *motion U279 av Lars Ohly m.fl. (v)* anføres att Sveriges strategi i internationella församlingar måste bli mer tydlig och transparent. Det är viktigt att medborgarna får information om hur deras representanter i den nordisk-baltiska representationen i IMF och Världsbanken agerar. I andra länder presenteras årsrapporter om representationens arbete, utfrågningar anordnas och information läggs ut på Internet. En liknande ordning borde finnas i Sverige. Regeringen bör därför undersöka hur insynen och redovisningen av den nordisk-baltiska representationens verksamhet i IMF och Världsbanken kan förbättras. Regeringen bör också anordna offentliga möten där den kan redovisa och tydliggöra sin politiska linje inför årsmötena i IMF och Världsbanken (yrkandena 4 och 5).

I *motion Fi6 av Lotta Hedström (mp)* anføres att riksdagen bör få ett mer direkt inflytande på den politik som Sverige för i de internationella finansiella institutionerna. I dag är det helt och hållet en angelägenhet för regeringen, detta till skillnad från Storbritannien där parlamentet har betydligt större inflytande. Riksdagsledamöter bör också beredas plats i delegationer som deltar i den nordisk-baltiska valkretsens möten. I motionen anføres

vidare att regeringen bör skapa regelmässiga dialogformer med ideella organisationer och folkrörelser om de internationella finansiella institutionernas verksamhet och Sveriges politik på området (yrkandena 2, 7 och 8).

Finansutskottets ställningstagande

Det är viktigt att riksdagen får god information om och möjligheter till inflytande över Sveriges agerande i t.ex. IMF och Världsbanken.

Utskottet konstaterar att informationen på området väsentligt har förbättrats under det senaste året. Den nu aktuella skrivelsen är ett resultat av en begäran från riksdagen om att regeringen löpande ska informera om verksamheterna i de internationella finansiella institutionerna samt redogöra för regeringens prioriteringar i viktiga frågor. Dessutom har regeringen, på eget initiativ, informerat ledamöterna i utrikes- och finansutskottet inför IMF:s och Världsbankens vårmöten och årsmöten. Detta har skett i form av gemensamma interna utfrågningar den 13 april 2004 och den 28 september 2004. Vid utfrågningarna deltog bl.a. dåvarande statsrådet Gunnar Lund och statsrådet Carin Jämtin. Nästa utfrågning sker tisdagen den 5 april 2005 under närvaro av statsråden Pär Nuder och Carin Jämtin.

Enligt utskottets mening bör detta nya system få verka en tid innan ställning tas till hur informationen och riksdagens inflytande ytterligare kan förbättras. Med det anförda anser utskottet att utrikesutskottet bör avstyrka motionerna U279 (v) yrkandena 4 och 5 och Fi6 (mp) yrkandena 2, 7 och 8.

Ökat inflytande för utvecklingsländerna i IMF och Världsbanken

Motionerna

I *motion Fi4 av Lars Ohly m.fl. (v)* anføres att utvecklingsländernas inflytande i IMF och Världsbanken måste öka, både på institutionernas årsmöten och i deras exekutiva styrelser. För att detta ska bli möjligt bör röstberäkningen i institutionerna revideras så att man framöver inte bara tar hänsyn till ländernas ekonomiska styrka utan även väger in andra faktorer som t.ex. befolkningsstorlek (yrkande 2). Motionärerna anser också att Sverige bör verka för att valet av ordförande i Världsbanken föregås av en öppen nomineringsprocess och att valet av person utgår från kompetens och inte som i dag vilket land personen kommer ifrån (yrkande 3).

I *motion U279 av Lars Ohly m.fl. (v)* anføres att Sverige bör agera för att utvecklingsländernas inflytande i IMF och Världsbanken ökar genom ökad röststyrka och fler representanter i institutionernas styrelser (yrkande 3).

I *motion Fi7 av Jörgen Johansson m.fl. (c)* anføres att regeringen i skrivelsen inte redovisar vilken strategi man har för att öka utvecklingsländernas inflytande i IMF och Världsbanken. Därför bör regeringen redovisa en sådan. Motionärerna anser att de fattiga ländernas inflytande i institutioner-

nas styrelser bör öka. Dessutom bör Sverige verka för en jämnare könsfördelning i styrelserna (yrkandena 5 och 6). Sverige bör vidare ta initiativ till en demokratisk och transparent process för utnämning av chefspositioner inom IMF och Världsbanken (yrkande 7).

I *motion Fi5 av Per-Axel Sahlberg (s)* anføres att röstberäkningen i institutionerna bör utgå från andra principer än ekonomiska, t.ex. befolkningsstorlek. Dessutom bör vektorätten slopas och antalet stolar i styrelserna utökas. Motionären anser vidare att utvecklingsländerna bör få rätt att nominera chefer till IMF och Världsbanken.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens ståndpunkt i skrivelsen att frågan om utvecklingsländernas inflytande i t.ex. IMF och Världsbanken har en hög prioritet. Utskottet är också överens med regeringen om att ett första naturligt steg för att utöka utvecklingsländernas formella inflytande vore att höja de s.k. basrösternas andel av den totala röststyrkan i institutionerna. Utskottet vill, i likhet med regeringen, betona att inflytande även handlar om ländernas möjligheter att effektivt delta i institutionernas beslutsprocesser. På detta område har Sverige under de senaste åren tagit ett flertal initiativ, och enligt utskottets mening är det viktigt att arbetet med att stärka utvecklingsländernas analyskapaciteter i institutionerna fortsätter.

Vid vårmötena 2005 ska IMF och Världsbanken diskutera olika förslag till hur utvecklingsländernas formella inflytande ska ökas. I skrivelsen finns endast knapphändig information om vilka förslag som finns och hur regeringen ställer sig och resonerar kring olika lösningar. Utskottet vill peka på att regeringen i samband med den interna utfrågningen inför utrikesutskottets och finansutskottets ledamöter tisdagen den 5 april 2005 har möjlighet att lämna ytterligare information om förslagen och Sveriges position i frågan.

Med det anförda anser utskottet från sina utgångspunkter att motionerna Fi4 (v) yrkandena 2 och 3, U279 (v) yrkande 3, Fi7 (c) yrkandena 5–7 och Fi5 (s) i denna del bör avslås av riksdagen.

Verksamheten inom IMF och Världsbanken

Motionerna

I *motion Fi4 av Lars Ohly m.fl. (v)* konstateras att både IMF och Världsbanken under 2005 kommer att göra en översyn av den s.k. konditionaliteten – de villkor som institutionerna ställer på medlemsländerna vid långivning. Enligt motionärerna bör regeringen inför översynen utforma en skriftlig position om konditionaliteten som tydligt tar avstånd från detaljerade villkor som inte utgår från ländernas nationella fattigdomsstrategier och full insyn från det nationella parlamentets sida (yrkande 4). Sverige bör också i samband med översynen agera för att IMF och Världsbanken öppet

debatterar olika makroekonomiska alternativ för att nå millennieutvecklingsmålen (yrkande 5). Enligt motionärerna bör regeringen också arbeta för att IMF:s och Världsbankens verksamheter utvärderas efter hur de uppfyller millenniemålen samt för att institutionerna fäster större vikt vid rättvis fördelning när det gäller att minska fattigdomen (yrkande 6). När det gäller resurser för IMF:s fortsatta utlåning till de fattigaste länderna bör regeringen stödja de förslag som finns om alternativ finansiering vid sidan av biståndsmedel. Ett sådant förslag är det förslag om försäljning alternativt uppvärdering av IMF:s guldreserv som i höstas framfördes av Storbritanniens finansminister (yrkande 7).

I motion U279 av Lars Ohly m.fl. (v) anförs att IMF:s och Världsbankens konditionalitet i samband med långivning präglas av enkelspårighet samt att den inte är anpassad till det enskilda landets specifika situation. Regeringen bör därför, enligt motionärerna, verka för att hindra IMF och Världsbanken från att påtvinga enskilda länder en viss ekonomisk politik. Regeringen bör också verka för att demokratiskt valda regeringar och parlament i låntagarländerna får ett större inflytande över lånevillkoren (yrkandena 1 och 2).

I motion Fi7 av Jörgen Johansson m.fl. (c) anförs att regeringen inför IMF:s och Världsbankens översyn av konditionaliteten utformar en egen analys och egna positioner om de villkor institutionerna ställer. Analysen bör bygga på att villkoren ska utgå från rättighets- och fattigdomsperspektivet. Regeringen bör också arbeta för att konditionaliteten styrs av millenniemålen. Vidare anser motionärerna att regeringen bör verka för en mer långsiktig lösning av de mest skuldyngda utvecklingsländernas situation. Bland annat bör nya skuldsaneringsmekanismer skapas på internationell nivå som även omfattar andra aktörer än de internationella finansiella institutionerna (yrkandena 3, 4 och 8).

I motion Fi5 av Pär-Axel Sahlberg (s) anser motionären att de villkor som de internationella finansiella institutionerna ställer vid utlåning ofta hamnar i konflikt med ländernas egna strategier för att minska fattigdomen. Regeringen bör utarbeta en svensk position när det gäller konditionaliteten som utgår från rättighets- och fattigdomsperspektivet. Regeringen bör verka för att de nationella fattigdomsstrategierna ska ligga till grund för institutionernas villkor vid utlåning. Regeringen bör dessutom uppmantra till en mer öppen internationell diskussion om olika makroekonomiska alternativ för att millenniemålen ska nås.

I motion Fi6 av Lotta Hedström (mp) anförs att den s.k. PRSP-processen (Poverty Reduction Strategy Papers) infördes efter omfattande kritik mot IMF:s och Världsbankens villkor vid utlåning. Utvärderingar som gjorts visar att det finns spänningar i processen. Nationella parlament utsluts ofta från viktiga ekonomiska beslut, och IMF och Världsbanken ställer fortfarande villkor på utvecklingsländerna som förbiser eller kör över de nationella beslutsprocesserna. Regeringen bör därför i institutionerna verka för

att PRSP-processen revideras så att det folkliga och parlamentariska inflytandet garanteras och att processen inte blir ett sätt att maskera fortsatta stränga villkor från de internationella finansiella institutionerna. Motionären menar vidare att det behövs både snabbare och mer omfattande avskrivningar av de fattiga ländernas skulder. De avskrivningar som görs inom ramen för HIPC-initiativet är inte tillräckliga. Regeringen bör i stället verka för en radikal omläggning av skuldavskrivningsprocessen. Ett öppet och rättvist internationellt skuldsaneringsförfarande bör i stället skapas där IMF blir en aktör bland alla andra. I dagens HIPC-system har IMF två roller, dels rollen som övervakare av systemet, dels rollen som fordringsägare (yrkandena 4 och 6).

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet tar här särskilt upp frågor om IMF:s konditionalitet, dvs. de villkor som IMF ställer vid långgivning samt frågor om skuldomstrukturering.

Senast utskottet behandlade frågan om IMF:s konditionalitet var i betänkande 2003/04:FiU16 Svensk strategi för ökad global finansiell strategi. Utskottet anförde då bl.a. följande:

Utskottet vill erinra om att det sedan några år tillbaka pågår en omfattande översyn av konditionaliteten. Antalet villkor och graden av detaljrikedom har minskat och större tonvikt har lagts på de makroekonomiska och finansiella frågorna.

— — —

Enligt utskottets mening fyller konditionaliteten en nödvändig roll i IMF:s långgivning. Rätt utformad kan den skapa förutsättningar för en snabb återhämtning i länder som drabbats av en finansiell och ekonomisk kris samt förhindra att länderna i framtiden hamnar i liknande situationer. Däremot är det enligt utskottets mening viktigt att den pågående reformeringen fortsätter. Utskottet delar regeringens ståndpunkt i skrivelsen att Sverige bör arbeta för att konditionaliteten blir mer resultatorienterad. Lånevillkoren bör i större utsträckning än tidigare sättas utifrån vad man vill uppnå i stället för vilka konkreta ekonomisk-politiska åtgärder ett land bör vidta. En sådan ordning skulle öka låntagarländernas flexibilitet och öka deras eget ansvar för att vidta de åtgärder som krävs för att häva en akut kris och skapa förutsättningar för en långsiktigt hållbar ekonomisk och social utveckling.

Utskottet kan efter genomgång av skrivelsen konstatera att Sveriges politik på området ligger i linje med vad utskottet och regeringen tidigare anfört.

Utskottet välkomnar att regeringen i IMF och Världsbanken betonat vikten av att utvecklingsländernas inflytande och ansvar över handlingsplaner och program i samband med skuldavskrivningar och fattigdomsbekämpning förstärks. Vidare välkomnar utskottet att regeringen även i detta sammanhang driver ståndpunkten att handlingsplanerna och programmen måste bli mer resultatorienterade och mer strategiskt anpassade till enskilda länders specifika situation.

När det gäller frågor om omstrukturering av länders skulder konstaterar utskottet att IMF under de senaste två åren lagt ned ett relativt omfattande arbete på att förbättra skuldstruktureringprocessen. Större betoning har lagts på samordning, transparens, jämlik behandling av kreditorer, aggregering av skulder samt införande av omförhandlingsklausuler i nya obligationskontrakt och frivilliga koder för hur en omstrukturering ska gå till.

Enligt utskottets mening är detta steg i rätt riktning men utskottet delar regeringens ståndpunkt att skuldstruktureringprocessen måste förbättras ytterligare. De koder och omförhandlingsklausuler som införts är inte tillräckliga för att säkerställa en ordnad och skyndsamt omstrukturering av ett lands skuldstock.

IMF:s utlåning till förmånliga villkor finansieras genom den s.k. PRGF-fonden, vilken är en särskild fond för fattigdomsminskning och tillväxt. Under förra året diskuterades inom IMF hur den fortsatta finansieringen av PRGF-fonden ska säkerställas. Utskottet delar regeringens ståndpunkt att fonden även fortsättningsvis bör finansieras med bilaterala medel. Men även andra alternativa finansieringsmetoder har förts fram, t.ex. en försäljning eller uppvärdering av IMF:s guldreserv. Utskottet kan i detta sammanhang konstatera att IMF-chefen vid ett G 7-möte i början av februari 2005 bl.a. fick i uppdrag att till vårmötena 2005 undersöka om en uppvärdering av guldreserven kan användas för finansiering av skuldavskrivningar.

Med det anförda avstyrker utskottet från sina utgångspunkter motionerna Fi4 (v) yrkandena 4–7, U279 (v) yrkandena 1 och 2, Fi7 (c) yrkandena 3, 4 och 8, Fi5 (s) i denna del samt Fi6 (mp) yrkandena 4 och 6.

Global skatt på valutamarknaderna, s.k. Tobinskatt

Motionerna

I *motion Fi220 av Lars Ohly m.fl. (v)* menar motionärerna att en Tobinskatt på valutatransaktioner bör införas för att bl.a. bromsa den globala spekulationsekonomi. Sverige bör därför i internationella sammanhang arbeta för att det införs en global Tobinskatt (yrkande 1). Ett naturligt första steg vore att Sverige agerade för att skatten införas i EU (yrkande 3). Inkomsterna från skatten bör användas för att bekämpa den globala fattigdomen. Därför bör regeringen och Sida ta initiativ till en dialog med folkörelser från syd och nord för att ta fram konkreta förslag på hur inkomsterna från Tobinskatten ska fördelas (yrkande 2). För att göra en Tobinskatt effektiv vid större akuta kriser bör regeringen även verka för att skatten eller avgiften höjs när värdet på en valuta över- eller underskrider en viss spännvidd, i enlighet med ett förslag som lanserats av den tyske ekonomen Paul Berndt Spahn (yrkande 4).

I *motion Fi230 av Lotta Hedström m.fl. (mp)* anföras att regeringen bör arbeta och kämpa för att det införs en avgift eller skatt på internationella valuta-transaktioner. Skatten är nödvändig för att finansiera de åtta millennieut-

vecklingsmål som medlemsstaterna i FN ställt sig bakom. Sverige bör också stödja den kampanj för att finansiera kampen mot världshungern som lanserats av Brasiliens och Frankrikes presidenter. Målet för kampanjen är att årligen samla in 50 miljarder dollar genom att införa en global skatt på koldioxid, flygbiljetter och kreditkortsköp (yrkandena 1 och 2).

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet har vid ett flertal tillfällen under senare år utförligt behandlat olika förslag om att införa en global skatt på valutamarknaderna, framför allt i betänkande 2000/01:FiU25 Global skatt på valutamarknaderna, s.k. Tobinskatt och betänkande 2003/04:FiU16 Svensk strategi för ökad global finansiell stabilitet. Dessutom höll utskottet den 3 april 2001 en offentlig utfrågning under rubriken Ekonomisk politik i en global ekonomi. Tobinskatt hinder eller möjlighet?, i vilken både för- och nackdelar med en Tobinskatt framfördes och diskuterades.

I betänkande 2003/04:FiU16 avstyrkte utskottet de då aktuella motionsförslagen med bl.a. följande motivering:

När man bedömer och värderar Tobinskattens egenskaper som instrument för att skapa finansiell stabilitet måste man beakta dels den omfattande kritiken mot Tobinskattens förmåga att uppnå avsedda effekter, dels det faktum att den förutsätter internationell enighet. Slutsatsen av en sådan genomgång blir enligt utskottets mening att det i praktiken är omöjligt att införa Tobinskatten.

Denna bedömning delades av utrikesutskottet i ett yttrande till finansutskottet.

Enligt utskottets mening finns det inte någon anledning att ompröva detta ställningstagande. Utskottet förordar därför att utrikesutskottet avstyrker förslagen i motionerna Fi220 (v) yrkandena 1–4 och Fi230 (mp) yrkandena 1 och 2.

Stockholm den 22 mars 2005

På finansutskottets vägnar

Arne Kjörnsberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Arne Kjörnsberg (s), Mikael Odenberg (m), Carin Lundberg (s), Karin Pilsäter (fp), Sonia Karlsson (s), Kjell Nordström (s), Mats Odell (kd), Lars Bäckström (v), Agneta Ringman (s), Gunnar Axén (m), Bo Bernhardsson (s), Christer Nylander (fp), Roger Tiefensee (c), Hans Hoff (s), Tomas Högström (m), Agneta Gille (s) och Yvonne Ruwaida (mp).

Avvikande meningar

1. **Insyn och inflytande över Sveriges agerande i IMF och Världsbanken (v, mp)**

Lars Bäckström (v) och Yvonne Ruwaida (mp) anför:

Den nu aktuella skrivelsen och de interna utfrågningarna med företrädare för regeringen är välkomna steg för att öka informationen om och riksdagens inflytande över Sveriges verksamhet i de internationella finansiella institutionerna.

Vi anser dock att riksdagen måste få ett mer direkt inflytande över Sveriges politik i IMF och Världsbanken. I dag är det arbetet helt och hållet en angelägenhet för regeringen. Detta till skillnad från t.ex. Storbritannien där det parlamentariska inflytandet och den parlamentariska representationen i institutionerna är betydligt större. Enligt vår mening bör riksdagen på ett tidigt stadium, innan positioner är fastslagna och låsta, få möjlighet att påverka den svenska politiken på området. Svenska riksdagsledamöter bör också beredas plats i delegationer som deltar i de nordisk-baltiska valkretsarnas möten i IMF och Världsbanken.

Sveriges politik i IMF och Världsbanken måste bli mer transparent och tydlig. Det är viktigt att medborgarna i de nordiska och baltiska länderna får information om hur deras representanter agerar i IMF och Världsbanken och vilka resultat som uppnåtts. I andra länder presenterar representationerna årsberättelser om sitt arbete, offentliga utfrågningar anordnas och information läggs ut på Internet. Någon sådan ordning finns inte i de nordisk-baltiska länderna. Vi anser därför att regeringen bör undersöka hur en liknande ordning kan införas för de nordisk-baltiska representationerna i IMF och Världsbanken.

Folkrörelser och ideella organisationer har enligt vår mening haft stor betydelse för att driva det internationella demokratiserings- och utvecklingsarbetet framåt. Regeringen bör därför snarast skapa former för hur den rutinmässigt ska kunna föra en dialog med dessa organisationer om Sveriges politik i de internationella finansiella institutionerna.

Med det anförda anser vi att riksdagen delvis bör tillstyrka motionerna U279 yrkandena 4 och 5 och Fi6 (mp) yrkandena 2, 7 och 8.

2. **Ökat inflytande för utvecklingsländerna i IMF och Världsbanken (v)**

Lars Bäckström (v) anför:

Vänsterpartiet delar regeringens ståndpunkt att utvecklingsländernas inflytande i IMF och Världsbanken måste öka. Regeringens förslag om en ökning av basrösternas andel är ett steg i rätt riktning. Men det räcker inte. För att verkligen öka utvecklingsländernas inflytande måste de även få större makt

i institutionernas styrelser. Röststyrkan i styrelserna bestäms av storleken på respektive lands ekonomi. Det betyder att USA och sju andra stora industriländer har omkring 50 % av rösterna i IMF och Världsbanken.

Enligt Vänsterpartiet bör ett mer rättvist system för att beräkna rösterna införas. Regeringen bör därför verka för att rösträkningen i IMF och Världsbanken revideras så att hänsyn inte bara tas till ländernas ekonomiska storlek utan även till andra faktorer, som befolkningsstorlek.

Sedan bildandet av IMF och Världsbanken har traditionen varit att det alltid är en europé som är chef i IMF och en amerikan som är chef i Världsbanken. Detta är från Vänsterpartiets utgångspunkt inte acceptabelt. Utifrån ett demokratiskt perspektiv är det rimligt att även andra länder får rätt att föreslå kandidater. Jag anser därför att Sverige bör verka för att valet av chef i respektive institution bör föregås av en öppen nomineringsprocess och att val av lämplig person utgår från kompetens och inte som i dag från vilket land personen kommer ifrån.

Med det anförda anser jag att riksdagen delvis bör tillstyrka motion Fi4 (v) yrkandena 2 och 3, U279 (v) yrkande 3 och Fi5 (s) i denna del. Motion Fi7 (c) bör avstyrkas.

3. Ökat inflytande för utvecklingsländerna i IMF och Världsbanken (c)

Roger Tiefensee (c) anför:

Utvecklingsländernas inflytande i IMF och Världsbanken är mycket litet trots att institutionernas verksamhet har stor betydelse för ländernas befolkning. Detta faktum visar enligt min mening på ett omfattande globalt demokratiproblem.

Regeringens skrivelse saknar en genomtänkt plan för hur inflytandet för utvecklingsländerna ska öka. De åtgärder som anges i skrivelsen är steg i rätt riktning, men de räcker inte. Regeringen bör därför presentera en övergripande strategi för hur utvecklingsländernas inflytande över beslutsfattandet i IMF och Världsbanken ska förbättras. En del i en sådan strategi är att öka utvecklingsländernas inflytande i institutionernas styrelser. Sverige bör också verka för en jämnare fördelning mellan män och kvinnor i institutionernas styrelser.

Sverige har gett sitt stöd åt den nuvarande ordningen att chefsposterna i Världsbanken och IMF tillsätts av USA respektive Europa. Detta är enligt min mening en felaktig ordning. Jag anser att Sverige bör ta initiativ till en demokratisk och transparent process för utnämning och tillsättning av chefsposterna i IMF och Världsbanken så att posterna tillsätts på grundval av kompetens och inte geografisk hemvist.

Med det anförda anser jag att riksdagen bör bifalla motion Fi7 (c) yrkandena 5–7. Motionerna Fi4 (v) yrkandena 2 och 3, U279 (v) yrkande 3 och Fi5 i denna del bör avstyrkas.

4. Verksamheterna inom IMF och Världsbanken (v)

Lars Bäckström (v) anför:

Enligt Vänsterpartiets mening präglas de villkor som IMF och Världsbanken ställer i samband med långivning – den s.k. konditionaliteten – av enkelspårighet, och de är inte anpassade till det enskilda landets specifika ekonomiska situation.

Under 2005 genomför IMF och Världsbanken en översyn av konditionaliteten. Jag anser att regeringen inför översynen bör utforma en skriftlig position om konditionaliteten som utgår från ländernas nationella fattigdomsstrategier och full insyn från det nationella parlamentets sida. Sverige bör i detta sammanhang också agera för att IMF och Världsbanken öppet debatterar vilka olika makroekonomiska alternativ som finns för att millennieutvecklingsmålen ska nås 2015.

Det är viktigt att IMF och Världsbanken aktivt deltar i arbetet med att bekämpa fattigdomen. Därför bör regeringen arbeta för att IMF:s och Världsbankens verksamheter utvärderas efter hur de uppfyller millennieutvecklingsmålen. I detta sammanhang är det viktigt att Sverige argumenterar för att institutionerna fäster större vikt vid rättvis fördelning när det gäller att minska fattigdomen. I dag är institutionerna nästan helt inriktade på ökad tillväxt. Tillväxten är viktig, men lika viktigt är att det bedrivs en fördelningsspolitik som ger människor en reell möjlighet att lämna fattigdomen bakom sig.

Regeringen redovisar i skrivelsen olika alternativa förslag till finansiering av IMF:s utlåning till de allra fattigaste länderna, vid sidan av biståndsmedel. Regeringen tar dock inte ställning till förslagen. Vänsterpartiet anser att regeringen i internationella sammanhang bör stödja de förslag som finns om alternativ finansiering. Ett sådant förslag är förslaget om försäljning alternativt uppvärdering av IMF:s guldreserv som i höstas framfördes av Storbritannien, och som IMF:s chef nyligen fick G 8-gruppens uppdrag att utreda vidare.

Med det anförda anser jag att riksdagen delvis bör bifalla motionerna Fi4 (v) yrkandena 4–7, U279 (v) yrkandena 1 och 2 och Fi5 (s) i denna del. Förslagen i motionerna Fi7 (c) yrkandena 3, 4 och 8 och Fi6 (mp) yrkandena 4 och 6 bör avstyrkas.

5. Verksamheterna inom IMF och Världsbanken (c)

Roger Tiefensee (c) anför:

För att få skuldlätnader, lån och bistånd måste utvecklingsländerna utveckla speciella fattigdomsstrategier i samråd med det nationella parlamentet och det civila samhället. Strategierna hamnar ibland i konflikt med de ekonomiska villkor – den konditionalitet – som IMF och Världsbanken ställer på länderna i samband med utlåning. Omvänt så underminerar villkoren från IMF och Världsbanken ofta de demokratiskt förankrade fattigdomsstrategierna.

Under 2005 ska IMF och Världsbanken göra en översyn av konditionaliteten. Resultaten ska presenteras vid årsmötena hösten 2005. Jag anser att den svenska regeringen, liksom regeringen i Storbritannien, inför IMF:s och Världsbankens översyner bör utforma en egen skriftlig analys och egna ställningstaganden över de villkor som institutionerna ställer och bör ställa på utvecklingsländerna. Analysen bör utgå ifrån rättighets- och fattigdomsperspektivet.

Regeringen bör därtill också arbeta för att konditionaliteten i större utsträckning än i dagsläget styrs av millennieutvecklingsmålen.

Enligt min mening behövs betydligt mer omfattande avskrivningar av de fattigaste ländernas skulder för att millennieutvecklingsmålen ska kunna nås. Storbritannien har under det senaste året prioriterat behovet av skuldavskrivningar i den s.k. G 8-gruppens arbete. Detta har inneburit att frågan förts högt upp på den internationella agendan.

Jag anser att den svenska regeringen internationellt bör verka för en långsiktig lösning av de mest skuldtunga ländernas situation. Det handlar bl.a. om att principerna för beräkning av vad som är en hållbar skuld bör utgå från millennieutvecklingsmålen samt att nya skuldsaneringsmekanismer som även omfattar andra aktörer än de internationella finansiella institutionerna skapas på internationell nivå.

Med det anförda anser jag att riksdagen bör bifalla motion Fi7 (c) yrkandena 3, 4 och 8. Motionerna Fi4 (v) yrkandena 4–7, U279 (v) yrkandena 1 och 2, Fi5 (s) i denna del samt Fi6 (mp) yrkandena 4 och 6 bör avstyrkas.

6. Verksamheterna inom IMF och Världsbanken (mp)

Yvonne Ruwaida (mp) anför:

Den s.k. PRSP-processen (Poverty Reduction Strategy Papers) infördes efter omfattande kritik mot IMF:s och Världsbankens villkor vid utlåning. Utvärderingar visar dock att det finns stora spänningar i processen. Nationella parlament utsluts ofta från viktiga ekonomiska beslut, och IMF och Världsbanken ställer fortfarande villkor på utvecklingsländerna som förbiser eller kör över de nationella beslutsprocesserna, trots att de har accepterat att länderna själva ska få bestämma över sin egen ekonomiska politik.

Jag anser därför att regeringen i de internationella finansiella institutionerna bör verka för att PRSP-processen revideras så att det folkliga och parlamentariska inflytandet garanteras och att processen inte blir ett sätt att maskera fortsatta stränga villkor från de internationella finansiella institutionerna.

Frågan om avskrivning av skulder är enligt min mening den viktigaste akuta frågan för att häva fattigdomen i världen. Det behövs både snabbare och mer omfattande avskrivningar av de fattiga ländernas skulder. De avskrivningar som görs inom ramen för HIPC-initiativet är inte tillräckliga. Regeringen bör därför i stället verka för en radikal omläggning av skuldavskrivningsprocessen. Ett öppet och rättvist internationellt skuldsane-

ringsförfarande bör skapas där IMF blir en aktör bland alla andra. I dagens HIPC-system har IMF två roller, dels rollen som övervakare av systemet, dels rollen som fordringsägare.

Med det anförda anser jag att riksdagen bör bifalla motion Fi6 (mp) yrkandena 4 och 6. Motionerna Fi4 (v) yrkandena 4–7, U279 (v) yrkandena 1 och 2, Fi5 (s) i denna del samt Fi7 (c) yrkandena 3, 4 och 8 bör avstyrkas.

7. Global skatt på valutamarknaderna, s.k. Tobinskatt (v)

Lars Bäckström (v) anför:

Globaliseringen och liberaliseringen av världens finansmarknader har kraftigt ökat omsättningen på marknaderna och bidragit till ett stort antal internationella finans- och valutakriser som varit extremt kostsamma, såväl ekonomiskt som socialt och ekologiskt, och långsiktigt drabbat kvinnor mer än män.

Vänsterpartiet anser därför att Sverige bör arbeta för att införa en global skatt på valutatransaktioner, en s.k. Tobinskatt, i syfte att dämpa svängningarna på marknaderna, minska riskerna för nya globala kriser och öka det politiska och demokratiska handlingsutrymmet.

Att införa en Tobinskatt är givetvis en komplicerad historia, men det bör inte leda till slutsatsen att Sverige inte bör verka för ett införande. Det finns gott om exempel inom andra områden där det finns stora svårigheter att nå framgång i det internationella samarbetet. Det gäller t.ex. Kyotoprotokollet för reduktion av koldioxidutsläpp, regler för rättvis handel inom WTO-förhandlingarna och internationella konventioner för att trygga fred, mänskliga rättigheter eller för reducering av den globala fattigdomen. Detta har dock inte avhållit en internationell opinion, Sverige som stat eller andra stater att verka i denna riktning.

Om en Tobinskatt ska få maximal effekt bör den vara global. För att det ska bli möjligt krävs självklart stora och långsiktiga insatser i organ som FN och andra internationella forum. Frågan kommer säkert också att resas om detta kräver någon typ av bindande regler på internationell nivå och om internationella påtryckningar och åtgärder mot länder som ej vill bidra till solidariteten och stabiliteten i det internationella samfundet.

En sådan process kommer att ta tid, men den kan inledas genom att några länder driver på och skapar opinion och genom att ett flertal viktiga stater därefter sluter avtal om att gemensamt arbeta i denna riktning.

Det finns också flera exempel på gällande internationella avtal och överenskommelser som fungerar trots att inte alla länder är med. Flera undersökningar visar dessutom på att det är möjligt att införa en verkningsfull Tobinskatt även om inte alla länder deltar.

Sverige bör därför i internationella forum och organisationer aktivt lyfta fram frågan om en Tobinskatt och agera för att en sådan successivt införs. Ett naturligt organ för Sverige att påbörja ett sådant agerande i är EU. Där finns redan stöd för en Tobinskatt. Frankrike beslutade 2001 att införa en

Tobinskatt när övriga medlemsländer ställer sig bakom förslaget. I Belgien beslutade parlamentet i juli 2004 att anta en lag om Tobinskatt på liknande villkor som i Frankrike. EU är dessutom lämpligt ur ett finansiellt perspektiv, eftersom en stor del av valutatransaktionerna sker via EU-länder.

Det har framförts kritik mot att en Tobinskatt inte skulle vara verksam i akuta krissituationer. Det kan därför finnas anledning att pröva det förslag till rörlig Tobinskatt som den tyske ekonomen Paul Berndt Spahn lanserat. Enligt Spahn bör skattesatsen höjas vid tilltagande spekulation för att förhindra stora spekulativa förlopp.

Enligt beräkningar skulle en Tobinskatt inbringa mellan 30 och 300 miljarder dollar per år. Hur dessa intäkter ska användas kräver vidare övervägande, men en rimlig inriktning bör vara att använda en betydande andel för att minska den globala fattigdomen. Av denna anledning bör regeringen och Sida ta initiativ till en dialog med folkrörelser från syd och nord för att ta fram konkreta förslag på hur intäkterna från en Tobinskatt ska fördelas.

Med det anförda anser jag att riksdagen bör tillstyrka motion Fi220 (v) yrkandena 1–4. Motion Fi230 (mp) yrkandena 1 och 2 bör avstyrkas.

8. Global skatt på valutamarknaderna, s.k. Tobinskatt (mp)

Yvonne Ruwaida (mp) anför:

De senaste decenniernas globalisering av marknaderna har lett till ett kraftigt ökat antal finansiella kriser. Mellan 1980- och 1990-talen inträffade 114 bank- och finanskriser, enligt Världsbankens uppgifter, och 1990-talet har präglats av flera omfattande valutakriser. Omsättningshastigheten på ett kapital som inte längre har direkt koppling till produktion är svindlande. Den globala valutahandeln omsätter dagligen ca 1 785 miljarder dollar. Valutahandeln i världen är i dag ca 50 gånger större än varuhandeln.

Kriserna har varit enormt kostsamma, såväl ekonomiskt som socialt och ekologiskt.

För att bromsa den växande spekulationsekonomin, uppmuntra en mer sund och hållbar ekonomisk utveckling och underlätta för det politiska systemet att återta kontrollen över marknaderna anser jag att Sverige bör utreda möjligheterna att införa en global skatt på valutatransaktioner, en s.k. Tobinskatt. Skatteförslaget har under de senaste åren fått ett brett stöd från den globala rättviserörelsen men även från olika länder, t.ex. Frankrike och Belgien. Intäkterna från skatten bör användas för att finansiera FN:s millennieutvecklingsmål, vars första prioritet är att avskaffa extrem fattigdom och hunger. En skatt på valutatransaktioner är det mest realistiska förslag till finansiering av millennieutvecklingsmålen som hittills presenterats.

Skatten bör kunna utformas enligt den modell för en s.k. two-tier tax som utarbetats av den tyska professorn Paul Bernhard Spahn. Enligt Spahn bör avgiften eller skattesatsen normalt sett vara mycket låg men höjas kraftigt och snabbt när ett lands valuta går utanför ett visst definierat spann. Den

högre nivån kommer att fungera som en vågbrytare mot spekulationsvågor mot valutan. Enligt bedömningar som gjorts räcker det med att fem av världens stora finanscentrum inför skatten för att den ska bli effektiv. Det är inte nödvändigt att USA deltar.

Enligt min mening bör Sverige även stödja de förslag till global beskattning för att finansiera kampen mot världshungern som lanserats av Brasiliens och Frankrikes presidenter. Förslagen går ut på att årligen ta in 50 miljarder dollar genom att införa en global skatt på koldioxid, vapen, flygbiljetter och kreditkortsköp.

Med det anförda anser jag att riksdagen bör bifalla motion Fi230 (mp) yrkandena 1 och 2. Motion Fi220 (v) yrkandena 1–4 bör avstyrkas.